

Voldsoffererstatning og foreldelse

Universitetet i Oslo
Det juridiske fakultet

Kandidatnummer: 583
Leveringsfrist: 25.04.12

Til sammen 17 941 ord

23.04.12

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>1</u>
1.1	Oppgavens formål og problemstilling	1
1.2	Avgrensning	2
1.3	Rettskildebildet	2
<u>2</u>	<u>FREMGANGSMÅTE VED SØKNAD OM VOLDSOFFERERSTATNING</u>	<u>5</u>
<u>3</u>	<u>GRUNNTREKK VED VOLDSOFFERERSTATNINGSORDNINGEN</u>	<u>7</u>
<u>4</u>	<u>VOLDSOFFERERSTATNINGSLOVEN § 3 (2) – GENERELT</u>	<u>9</u>
<u>5</u>	<u>NÆRMERE OM STRAFFERETTSLIG FORELDELSE</u>	<u>10</u>
<u>6</u>	<u>NÆRMERE OM SIVILRETTSLIG FORELDELSE</u>	<u>11</u>
6.1	Foreldelsesloven § 9 nr. 1	11
6.1.1	Rettskraftsreglene	12
6.1.2	Fristens utgangspunkt	13
6.1.2.1	Kunnskap om skaden	14
6.1.2.1.1	Skaden	15
6.1.2.1.2	Økonomisk tap	26
6.1.2.1.3	Årsakssammenheng	28
6.1.2.2	Kunnskap om den ansvarlige	30
6.1.2.2.1	Skadevolder	30
6.1.2.2.2	Erstatningsansvar	30
6.1.3	Skadelidtes aktivitets- og undersøkelsesplikt	31
6.1.3.1	Innholdet i aktivitets- og undersøkelsesplikten	31
6.1.3.2	Praksis fra Erstatningsnemnda	33
6.1.3.3	Plikt til å la seg undersøke av spesialist?	34
6.1.3.4	Skadelidtes egne forhold	34
6.1.3.5	Oppsummering	35
6.1.4	Skadelidtes rettsuvitenhet	35

6.2	Foreldelsesloven § 9 nr. 2	36
6.2.1	Fristens utgangspunkt	37
6.2.2	Unntak fra tyveårsfristen	37
6.3	Foreldelsesloven § 11	38
6.4	Fristavbrytelse	39
7	<u>VOLDSOFFERERSTATNINGSFORSKRIFTEN OG FORHOLDET TIL GRUNNLOVEN § 97</u>	39
7.1	Fra en billighetsordning til en rettighetsordning	40
7.2	Lemping av anmeldelsesvilkåret	42
7.3	Hensynet til likebehandling	44
8	<u>FORHOLDET TIL ORDNINGEN MED RETTFERDSVEDERLAG (BILLIGHETSERSTATNING)</u>	46
9	<u>ADGANGEN TIL Å FRAFALLE FORELDELSESINNSIGELSE</u>	48
9.1	Hjemmelen for staten til å frafalle foreldelsesinnsigelse	48
9.2	Frafall av foreldelsesinnsigelse i voldsoffererstatningssaker	49
9.3	Nordsjødykker-sakene	50
10	<u>FORELDELSE – DET NYE AVVISNINGSGRUNNLAGET?</u>	51
11	<u>NOEN RETTSPOLITISKE BETRAKTNINGER</u>	52
11.1	Hvilke momenter taler for foreldelsesregler	53
11.2	Hvilke momenter taler mot foreldelsesregler	56
12	<u>AVSLUTTENDE KOMMENTAR</u>	58
13	<u>LITTERATURLISTE</u>	59

14 TABELLER **A**

14.1 Tabell 1 **A**

1 Innledning

1.1 Oppgavens formål og problemstilling

Etter en gjennomgang av Erstatningsnemnda for voldsofre (etter dette kalt Erstatningsnemnda) sine avgjørelser publisert på Lovdata¹ og basert på mine erfaringer som saksbehandler hos Juridisk rådgivning for kvinner (JURK) i 2011, kan det fastslås at stadig flere søknader om voldsoffererstatning blir avslått på grunn av foreldelsesreglene. Foreldelsesregler ble innført da voldsoffererstatningsordningen gikk fra å være en billighetsordning til en rettighetsordning gjennom lovfesting i 2001.

Som saksbehandler hos JURK skrev jeg flere søknader om voldsoffererstatning. Min erfaring er at foreldelsesreglene i tilknytning til voldsoffererstatning kan være kompliserte. Voldsoffererstatningsloven § 3 (2) opererer med tre frister. Søknad om voldsoffererstatning må være fremmet for Kontoret for voldsoffererstatning (KfV) før erstatningskravet mot skadevolder er foreldet etter reglene i foreldelsesloven. Ifølge foreldelsesloven § 9 (1) foreldes krav på skadeserstatning tre år etter at skadelidte fikk den nødvendige kunnskap om skaden og skadevolder. I mange tilfeller er det vanskelig å vurdere når skadelidte fikk denne kunnskapen. Videre er det tilstrekkelig at søknad om voldsoffererstatning fremmes før skadevolderens eventuelle straffeansvar er foreldet etter reglene i straffeloven, eller før skadelidte fyller 21 år. Når et krav om voldsoffererstatning fremmes må det vurderes om noen av disse fristene er oversittet.

Temaet for denne avhandlingen er voldsoffererstatningsloven § 3 (2). For å belyse innholdet i denne bestemmelsen nærmere har jeg i stor grad benyttet meg av praksis fra Høyesterett og Erstatningsnemnda. Min overordnede problemstilling er i hvilken grad foreldelsesreglene i voldsoffererstatningsloven påvirker adgangen til å få tilkjent erstatning. Som en forlengelse av den overordnede problemstillingen min har jeg også

---

¹ Mer om dette i punkt 10.

tatt for meg sentrale emner som oppstår i forbindelse med innføring av foreldelsesregler innenfor voldsoffererstatningsordningen, jf. punkt 7 til 10.

Avslutningsvis vil jeg drøfte hvilke hensyn som taler for og mot foreldelsesregler i voldsoffererstatningsloven, jf. punkt 11.

1.2 Avgrensning

Oppgaven avgrenses i utgangspunktet mot alminnelig erstatningsrett. Vilkårene for at det foreligger ansvarsgrunnlag, økonomisk tap og adekvat årsakssammenheng vil ikke bli berørt ytterligere. I punkt 3 gir jeg en kort oversikt over grunntrekkene ved voldsoffererstatningsordningen, som i stor grad baserer seg på alminnelig erstatningsrett. Ansvarsgrunnlaget i voldsoffererstatningssaker skiller seg imidlertid fra alminnelig erstatningsrett, da kravet til ansvarsgrunnlag innebærer at lovens krav i § 1 må være oppfylt, dette er nærmere redegjort for under punkt 3 "I. Personskade som følge av en straffbar handling som krenker livet, helsen, eller friheten, eller dennes etterlatte".

Det fremgår av voldsoffererstatningslovens § 1 at voldsoffererstatning kan tilkjennes den som har lidt personskade som følge av en straffbar handling som krenker livet, helsen eller friheten. Jeg vil komme kort inn på dette vilkåret i punkt 3 "I. Personskade som følge av en straffbar handling som krenker livet, helsen, eller friheten, eller dennes etterlatte", men jeg vil ikke gi noen drøftelse av hva som ligger i begrepet "straffbar handling". Oppgaven avgrenses således også mot alminnelig strafferett.

1.3 Rettskildebildet

Gjennom ratifikasjon av Den europeiske konvensjon av 24.11.83 om erstatning til volds ofre har Norge internasjonalt forpliktet seg til å ha en statlig voldsoffererstatningsordning.

Voldsoffererstatning tilkjennes etter flere forskjellige regelverk. Hendelsestidspunktet er avgjørende for hvilket regelverk det tilkjennes voldsoffererstatning etter, dette gjør regelverket og praktiseringen av dette komplisert. De viktigste rettskildene til voldsoffererstatningsordningen er forskrift om erstatning fra staten for personskade

voldt ved straffbar handling av 23.0181 nr. 8983(voldsoffererstatningsforskriften) og lov om erstatning fra staten for personskade voldt ved straffbar handling m.m. av 20.04.01 nr. 3 (voldsoffererstatningsloven) med endringer, samt forarbeidene til disse.

Voldsoffererstatningsordningen trådte i kraft 01.01.75. Voldsoffererstatningsforskriften ble fastsatt ved kongelig resolusjon 11.03.76. Voldsoffererstatningsforskriften kommer ikke til anvendelse når handlingen som danner grunnlaget for søknaden har funnet sted før ikrafttredelsen, jf. voldsoffererstatningsforskriften § 13. I disse tilfellene må skadelidte søke om rettferdsvederlag (tidligere billighetserstatning).

For straffbare handlinger opphørt etter 01.07.01 er grunnlaget for søknad om voldsoffererstatning voldsoffererstatningsloven. Ved lovfestingen ble det innført foreldelsesregler, jf. voldsoffererstatningsloven § 3 (2). De viktigste forarbeidene til loven er Ot. prp. nr. 4 (2000-2001).

Loven ble endret for første gang i 2003. Denne lovendringen var knyttet til at Kontoret for voldsoffererstatning overtok fylkesmennenes vedtakskompetanse som voldsoffererstatningsmyndighet i første instans. Lovendringene trådte i kraft med virkning for de søknadene som var fremsatt etter ikrafttredelsen. De viktigste forarbeidene til denne endringsloven er Ot. prp. nr. 15 (2002-2003).

Loven ble endret for andre gang i 2007. Bakgrunnen for denne endringen var et ønske om en viss liberalisering og klargjøring av hvilke straffbare handlinger som skal omfattes av voldsoffererstatningsordningen.² Det ble ved denne lovendringen blant annet innført en særskilt foreldelsesfrist for barn og unge om at det alltid skal være tilstrekkelig at søknaden fremsettes før skadelidte fyller 21 år, jf. voldsoffererstatningsloven § 3 (2). De mest sentrale forarbeidene til denne endringsloven er Ot. prp. nr. 10 (2007-2008).

---

² Jf. Ot. prp. nr. 10 (2007-2008) s. 5.

Ved lov av 19.12.08 nr. 115 ble det maksimale voldsoffererstatningsbeløpet per skadetilfelle øket til 40 ganger grunnbeløpet i folketrygden. De viktigste forarbeidene til denne endringsloven er Ot. prp. nr. 12 (2008-2009).

Ved lov av 30.03.12 nr. 14 ble maksimalbeløpet øket til 60 G, med tilbakevirkende kraft til 01.01.11. Det ble i tillegg innført en regel om at den øvre grensen for voldsoffererstatning kan fravikes i særlige tilfeller, jf. voldsoffererstatningsloven § 11. Det ble også innført andre endringer i voldsoffererstatningsloven, og straffeprosessloven, men oppgavens omfang tillater ikke en nærmere redegjørelse av disse. Dette var første gang en lovendring som øker maksimalbeløpet for voldsoffererstatning ble gitt med tilbakevirkende kraft. De tidligere lovendringene hvor maksimalbeløpet ble øket ble gitt med virkning fra endringens ikrafttredelse. Lovendringen ble gitt på bakgrunn av terrorhandlingene i regjeringskvartalet og på Utøya 22.07.11.³ De viktigste forarbeidene til denne endringsloven er Prp. 65 L. (2011-2012).

Overgangsreglene i tilknytning til endringene fremgår av voldsoffererstatningsloven § 19. Av denne bestemmelsen fremgår det at de materielle reglene ikke kommer til anvendelse der hvor den straffbare handlingen har funnet sted før lovendringene. For saksbehandlingsreglene er søknadstidspunktet skjæringspunktet.

Voldsoffererstatningsloven § 3 (2) viser til lov om foreldelse av fordringer (foreldelsesloven), der § 9 regulerer foreldelse av krav på skadeserstatning. De viktigste forarbeidene til foreldelsesloven er Ot. prp. nr. 38 (1977-1978). Tidligere var det straffelovens ikrafttredelseslov av 1902 § 28 som regulerte foreldelse av erstatning på grunn av personskade. Denne ble endret ved lov av 08.07.88 nr. 71, da foreldelsesloven § 9 ble innført. Viktige forarbeider i tilknytning til endringen i foreldelsesloven er Ot. prp. nr. 46 (1987-1988).

Voldsoffererstatningsloven § 3 (2) innebærer at kravet ikke er foreldet før strafferettslig foreldelse inntreffer. Straffeloven er også en viktig rettskilde, særlig §§ 67, 68 og 69.

---

³ Jf. Prp 65 L. (2011-2012) s. 5.

Praksis fra Høyesterett er en sentral og viktig rettskilde. Dette gjelder særlig i tilknytning til reglene om sivilrettslig foreldelse. Det finnes mye praksis fra Høyesterett når det gjelder reglene om personskadeerstatning og foreldelse. Dette vil være en sentral rettskilde når innholdet i foreldelsesreglene skal klargjøres. Jeg har ikke brukt praksis fra lagmannsrettene i utstrakt grad. I noen tilfeller har jeg imidlertid gjort dette hvor jeg har funnet praksis fra lagmannsrettene som er spesielt aktuelle i tilknytning til min problemstilling.

Praksis fra Erstatningsnemnda vil være en relevant rettskilde, noe som underbygges av at KfV benytter seg av denne praksisen i utstrakt grad i sine avgjørelser. Også Høyesterett viser til praksis fra Erstatningsnemnda i sine avgjørelser. Dette fremgår blant annet av Rt. 1988 s. 532 og Rt. 2010 s. 1203.⁴ Jeg har ikke brukt KfV sin praksis i denne oppgaven, da disse avgjørelsene ikke kunngjøres.

Av juridisk litteratur i tilknytning til foreldelse vises til Anne Cathrine Røed, Foreldelse av fordringer, 3. utgave, Oslo 2010, og Marte Eidsand Kjørven m.fl., Foreldelse av fordringer, Oslo 2011.

Henning Brath, Voldsoffererstatningsloven med kommentarer, Oslo 2011, er en sentral kilde innenfor juridisk litteratur om voldsoffererstatningsloven.

2 Fremgangsmåte ved søknad om voldsoffererstatning

Kontoret for voldsoffererstatning ble opprettet i Vardø 01.09.03. KfV informerer om ordningen, innhenter opplysninger i konkrete saker og fatter vedtak på selvstendig grunnlag. KfV har veilednings- og opplysningsplikt i kraft av å være et forvaltningsorgan, jf. forvaltningsloven § 11. KfV overtok ansvaret for behandling av søknader om voldsoffererstatning fra fylkesmennene. Bakgrunnen for at oppgavene ble flyttet fra fylkesmennene var ønsket om å styrke rettssikkerheten for voldsofre,

---

⁴ I disse avgjørelsene vektlegger Høyesterett Erstatningsnemndas praksis for utmåling av oppreisning.

gjennom en mer ensartet praksis og kortere behandlingstid.⁵ Søknad om voldsoffererstatning skal fremmes på et standardisert skjema. Dersom skadelidte har vært representert av bistandsadvokat, er det en av bistandsadvokatens oppgaver å bidra til at skadelidte kan søke om voldsoffererstatning.⁶

KfV fatter vedtak i første instans, og vedtaket kan påklages til Erstatningsnemnda. Vedtak fra KfV publiseres ikke. Klagereglene følger av voldsoffererstatningsloven § 13 og forvaltningsloven §§ 28 følgende, som innebærer at klagen sendes til førsteinstansen, altså KfV. Når KfV får inn klagen vurderer de om det finnes nye opplysninger i saken, eller andre forhold som gir grunn til å omgjøre vedtaket. Dersom KfV ikke omgjør vedtaket sendes saken til Statens sivilrettsforvaltning, som er sekretariat for Erstatningsnemnda.

Erstatningsnemndas vedtak anonymiseres og publiseres i lovdata.⁷ Erstatningsnemnda for voldsofre er et frittstående forvaltningsorgan, som oppnevnes av Justisdepartementet for fire år av gangen. Erstatningsnemnda har en leder og to medlemmer, samt deres varamedlemmer. Lederen og varalederen skal ha juridisk embetseksamen.⁸

Erstatningsnemndas kompetanse i klagesaken fremgår av forvaltningsloven § 34. Det fremgår av denne bestemmelsens annet ledd at klageorganet kan gi klager helt eller delvis medhold. Videre fremgår det av forvaltningslovens § 34 (4) at klageorganet kan treffe nytt vedtak i saken, oppheve det, eller sende saken tilbake til førsteinstansen.

Et avslag fra Erstatningsnemnda er endelig og kan kun omgjøres ved at det tas ut stevning mot staten ved Erstatningsnemnda.⁹ Det finnes imidlertid en adgang for Erstatningsnemnda til å omgjøre sitt eget vedtak, jf. forvaltningsloven § 35 (1).

---

⁵ Jf. Kontoret for voldsoffererstatning (2010).

⁶ Det er fastslått av Høyesterett i Rt. 1996 s. 293 at arbeid med søknad om voldsoffererstatning omfattes av bistandsadvokatens oppgaver i forbindelse med straffesaken, jf. straffeprosessloven § 107c. Dette er også forutsatt i forarbeidene til straffeprosessloven, jf. Ot. prp. nr. 33 (1993-1994) s. 40-41.

⁷ Saker som ikke byr på vesentlig tvil, og som ikke krever medisinsk kompetanse avgjøres av Statens sivilrettsforvaltning i tråd med fullmakt gitt av Erstatningsnemnda.

⁸ Jf. Statens sivilrettsforvaltning, (u.å.).

⁹ Jf. Statens sivilrettsforvaltning, (u.å.).

Erstatningsnemnda har benyttet seg av denne omgjøringsadgangen ved flere anledninger.¹⁰

3 Grunntrekk ved voldsoffererstatningsordningen

I tillegg til de alminnelige vilkårene for å få tilkjent erstatning (ansvarsgrunnlag, økonomisk tap, og påregnelig/adekvat årsakssammenheng), stiller voldsoffererstatningsloven opp særlige vilkår. Jeg finner det hensiktsmessig å gå kort igjennom disse vilkårene, da disse illustrerer ordningen.

I. Personskade som følge av en straffbar handling som krenker livet, helsen, eller friheten, eller dennes etterlatte

Det må være tale om en straffbar handling for at man skal kunne tilkjennes voldsoffererstatning. Den straffbare handlingen må videre objektivt sett være av en slik art at den anses å krenke livet, helsen eller friheten til søkeren, jf. voldsoffererstatningsloven § 1. Typiske straffbare handlinger som omfattes er trusler, tvang, legemsfornærmelser, legemsbeskadigelser og seksuelle overgrep av ulik art. Lovgiver har ikke gitt noen uttømmende beskrivelse av hvilke straffbare handlinger som omfattes. Det er overlatt til voldsoffererstatningsmyndighetenes praksis å trekke opp en nærmere grense av bestemmelsens rekkevidde.¹¹

Videre er det et vilkår at handlingen må ha ledet til en personskade, jf. voldsoffererstatningsloven § 1. Personskader omfatter både fysiske og psykiske skader, forbigående og varige skader, samt senskader.¹²

---

¹⁰ Jf. blant annet ENV-2009-1299, ENV-2010-2290 og ENV-2011-282.

¹¹ Jf. Ot. prp. nr. 10 (2007-2008) s. 14.

¹² Jf. Brath (2011) s. 50.

II. Geografisk tilknytning (til Norge)

Hovedregelen er at den skadevoldende handling må ha skjedd i Norge, om bord på norsk fartøy eller ha annen tilknytning til Norge som nevnt i bestemmelsen, jf. voldsoffererstatningsloven § 2. Alle som oppholder seg i Norge, eller innenfor det området som fastsettes i bestemmelsen, kan søke om voldsoffererstatning. Det er ikke noe krav om at man er norsk statsborger, eller at man har fast bopel i riket. Er man offer for en straffbar handling i utlandet, er hovedregelen at den skadelidte må søke om voldsoffererstatning i det landet der den skadevoldende handling fant sted. Annet ledd i bestemmelsen åpner for at det kan innvilges voldsoffererstatning i særlige tilfelle, selv om den skadevoldende handling ikke fant sted i Norge. Dersom den skadelidte har fast bopel i Norge, kan voldsoffererstatning tilkjennes ved en straffbar handling i utlandet, dersom "særlige grunner" foreligger, jf. voldsoffererstatningsloven § 2 (2). Hvis den straffbare handlingen har funnet sted i et land som er tilsluttet Den europeiske konvensjon av 24.11.83 om erstatning til voldsofre, har Erstatningsnemnda i praksis lagt til grunn at man må søke om erstatning i det land hvor handlingen fant sted.¹³ Dersom den skadevoldende har funnet sted i et land som ikke er tilsluttet konvensjonen, vil dette være et moment som trekker i retning av at "særlige grunner" foreligger, dette fremgår blant annet av Erstatningsnemndas avgjørelser ENV-2003-220 og ENV-2006-778.

III. Kravet om at forholdet ikke må være foreldet

Det fremgår av voldsoffererstatningsloven § 3 (2) at søknaden må være fremsatt for KfV før erstatningskravet mot skadevolderen er foreldet etter reglene i foreldelsesloven. Det er likevel tilstrekkelig at søknaden fremsettes før strafferettslig foreldelse inntreffer, eller før skadelidte er 21 år. Foreldelsesreglene er temaet for denne oppgaven, og blir således nærmere redegjort for i punkt 4-11.

IV. Anmeldelse

For at voldsoffererstatning skal kunne innvilges må det straffbare forholdet som danner grunnlaget for kravet som hovedregel være anmeldt til politiet, jf.

---

¹³ Jf. Brath (2011) s. 72.

voldsoffererstatningsloven § 3 (1). Det er i tillegg et vilkår at søkeren har krevet erstatningskravet tatt med i en eventuell straffesak. Videre fremgår det av voldsoffererstatningsloven § 3 (2) at erstatning kan ytes i særlige tilfelle, selv om disse kravene ikke er oppfylt. Det fremgår av forarbeidene at når det gjelder kravet om anmeldelse, bør en ikke legge en så streng praksis til grunn at anmeldelse blir en prinsipp sak.¹⁴ Det understrekes for øvrig på samme side, at det ikke skal være slik at man skal kunne velge om man vil anmelde eller ikke. Praksis fra Erstatningsnemnda viser at vilkåret om at erstatningskravet må være krevd tatt med i en straffesak ikke praktiseres strengt.¹⁵

V. Klar sannsynlighetsovervekt

Ved søknad om voldsoffererstatning kreves det klar sannsynlighetsovervekt for at en straffbar handling har funnet sted, jf. voldsoffererstatningsloven § 3 (4). Dette betyr at det må foreligge noe mer enn vanlig sannsynlighetsovervekt, men likevel skal det ikke oppstilles så strenge krav til bevis som for å konstatere straffeskyld. Tilsvarende krav til sannsynlighetsovervekt legges til grunn i domstolene i forholdet mellom skadelidte og skadevolder ved erstatningskrav etter en straffbar handling. Dette fremgår blant annet av Rt. 1996 s. 864. Dette vilkåret gjelder kun spørsmålet om hvorvidt en straffbar handling har funnet sted.

4 Voldsoffererstatningsloven § 3 (2) – generelt

Søknaden må være fremsatt for Kontoret for voldsoffererstatning før erstatningskravet mot skadevolderen er foreldet etter reglene i foreldelsesloven. Det er likevel tilstrekkelig at søknaden fremsettes før skadevolderens eventuelle straffansvar er foreldet etter reglene i straffeloven eller før skadelidte fyller 21 år.

---

¹⁴ Jf. Ot. prp. nr. 10 (2007-2008) s. 23.

¹⁵ Jf. blant annet ENV-2004-48, ENV-2004-60, ENV-2010-75, ENV-2010-900 og ENV-2010-1560.

Denne bestemmelsen opererer med tre forskjellige frister. Dersom en av fristene ikke er oversittet vil ikke kravet være foreldet, den mest gunstige regelen for søkeren legges til grunn.

Voldsoffererstatningsforskriften har ikke noen bestemmelse som gjelder foreldelse. Etter denne ordningen beror det på en konkret rimelighetsvurdering om erstatning skal innvilges. Praksis fra Erstatningsnemnda viser imidlertid at foreldelse også vektlegges i de sakene som behandles etter forskriften, dette er berørt flere steder i oppgaven, særlig i punkt 7.

5 Nærmere om strafferettslig foreldelse

Den strafferettslige foreldelsen avhenger av strafferammen i de ulike bestemmelsene. Foreldelsesfristene fremgår av straffeloven § 67. Disse fristene strekker seg fra to til 25 år. Fristen fastlegges på bakgrunn av den høyeste strafferammen i straffebudet. Fristen for foreldelse regnes fra den dag det straffbare forhold opphørte, jf. straffeloven § 68.

Dersom den straffbare handling innebærer seksuell omgang med barn (straffeloven §§ 195 og 196), eller kjønnslemlestelse (lov 15.12.95 nr. 14 §§ 1 og 2), løper ikke foreldelsesfristen før den dag fornærmede fyller 18 år, jf. straffeloven § 68.

Fristen for foreldelse avbrytes ved rettergangsskritt som medfører at den mistenkte får stilling som siktet, jf. straffeloven § 69. Det fremgår av bestemmelsens tredje ledd at dersom forfølgningen senere innstilles, løper foreldelsen videre som om forfølgning ikke hadde funnet sted. Dette standpunkt er fastslått av Erstatningsnemnda i blant annet ENV-2007-3582.

Praksis fra Erstatningsnemnda viser at spørsmålet om strafferettslig foreldelse sjelden volder særlig tvil. Et av eksemplene jeg fant fra Erstatningsnemnda hvor dette ble satt på spissen, gjaldt hvorvidt forholdet kunne subsumeres under et annet, og strengere straffebud.

I ENV-2008-608 kom Erstatningsnemnda til at det straffbare forhold var subsumert under feil bestemmelse. På bakgrunn av dette returnerte Erstatningsnemnda saken til KfV for videre behandling. Saken var anmeldt til politiet, og avgjort ved at oppgitt skadevolder vedtok forelegg for brudd på straffeloven §§ 228 (1) og 325 nr. 1. KfV kom, på bakgrunn av dette, til at kravet var foreldet. Erstatningsnemnda kom til at forholdet skulle subsumeres under straffeloven § 228 (2), da det forelå dokumentasjon på at skadelidte måtte opereres på nytt som følge av den skadevoldende hendelsen.¹⁶ Foreldelsesfristen var i dette tilfellet derfor fem år, og følgelig var søknaden om voldsoffererstatning fremmet i tide. Denne saken viser at politiets subsumsjon av den straffbare hendelsen ikke nødvendigvis er avgjørende. Erstatningsnemnda vurderer dette på selvstendig grunnlag.

Dersom strafferammen heves vil dette få betydning for den strafferettslige foreldelse. Dette er fastslått i blant annet LB-2001-62, ENV-2010-2268 og ENV-2011-1730.

6 Nærmere om sivilrettslig foreldelse

Reglene om sivilrettslig foreldelse fremgår av foreldelsesloven.

6.1 Foreldelsesloven § 9 nr. 1

Krav på skadeserstatning eller oppreisning foreldes 3 år etter den dag da skadelidte fikk eller burde skaffet seg nødvendig kunnskap om skaden og den ansvarlige.

Foreldelsesloven § 9 regulerer foreldelse av krav på skadeserstatning utenfor kontrakt. For krav på erstatning som følge av personskade er anvendelsesområdet noe utvidet, da det fremgår av foreldelsesloven § 9 nr. 3 at slike krav er omfattet, uavhengig om de springer ut av kontrakt eller ikke. Bestemmelsen omfatter også krav på oppreisning og menerstatning. For oppreisning fremgår dette av bestemmelsens første ledd. Når det

---

¹⁶ Skadelidte var operert forut for hendelsen, og hadde synlig plaster i ansiktet på grunn av dette.

gjelder menerstatning fremgår dette av forarbeidene.¹⁷ Det heter i forarbeidene at begrunnelsen for fristene er behovet: "(...) for frister som setter en grense for hvor lenge man kan bli holdt ansvarlig for en handling eller en virksomhet. Dette gjelder endog når skadevolder er skyld i skaden og er klar over dette. Enda mer gjelder det i tilfeller hvor han ikke er klar over dette, eller – noe som er meget praktisk – hvor ansvarsforholdet eller ansvarsbeløpet er uklart eller tvilsomt. Det bør gjelde en absolutt frist for hvor lenge et krav det ikke reises sak om, skal anses aktuelt slik at dokumenter og andre bevis må oppbevares. Fra skadevolders side sett er det samme behov for en frist i tilfeller hvor det uventet inntreffer skade lenge etter at hans ansvarsbetingende handling eller virksomhet opphørte.

Det er et vurderingsspørsmål hvor lange disse fristene bør være. Også hensynet til skadelidte er selvsagt av vesentlig betydning. I de aller fleste tilfellene som de foreslåtte fristene vil få betydning for, vil jo skadelidte tross rimelig aktsomhet ikke ha kjennskap til skaden og den ansvarlige. Løsningen må bero på en interesseavveining. De foreslåtte frister er så pass rommelige at skadelidtes interesser må anses varetatt i rimelig utstrekning."¹⁸

6.1.1 Rettskraftsreglene

Rettskraft innebærer at et krav er endelig avgjort. Ny domstolsbehandling av samme krav skal derfor avvises (formell rettskraft). Dersom det skulle oppstå en ny tvist mellom partene om et annet krav, skal resultatet fra den tidligere rettsavgjørelsen legges til grunn (materiell rettskraft).¹⁹ Rettskraftsreglene innebærer at en saksøker som ikke får medhold i sitt krav ved prøvelse i domstolene, har svært liten mulighet til å få det samme spørsmål prøvd igjen dersom vedkommende oppdager at de faktiske forhold med hensyn til skade og skadevirkningene ikke var som vedkommende først trodde.²⁰ Et for tidlig søksmål kan derfor føre til at fordringshaveren blir påført rettstap. Dersom skadelidte måtte gå til sak før skaden og skadevirkningene var tilstrekkelig avklart, og ikke fikk medhold, ville rettskraftreglene føre til at skadelidte ikke hadde mulighet til å fremme kravet sitt på nytt når skadeomfanget var klarlagt.

---

¹⁷ Jf. Ot. prp. nr. 38 (1977-1978) s. 61.

¹⁸ Jf. Ot. prp. nr. 38 (1977-1978) s. 31.

¹⁹ Jf. Robberstad (2009) s. 315.

²⁰ Reglene om gjenopptakelse gir en viss mulighet til å få gjenopptatt saken, se tvisteloven kapittel 31.

Rettskraftreglene har derfor betydning for hva som legges i begrepet "nødvendig kunnskap", jf. foreldelsesloven § 9 nr. 1.

Dette synspunkt er støttet av flere, blant annet Matningsdal som uttaler at: "kunnskapen må være tilstrekkelig til at skadelidte ikke risikerer å bli påført rettstap som følge av en eventuell doms rettskraft."²¹ Hagstrøm uttaler: "Også rettskraftreglene er et viktig tolkningsmoment når foreldelsesfristens utgangspunkt skal fastlegges.

Foreldelsesreglene skal ikke forstås slik at de tvinger til saksanlegg før bevismateriale er tilstrekkelig."²² Rettspraksis viser også at hensynet til rettskraftsvirkningene vil være et relevant tolkningsmoment i vurderingen av om skadelidte hadde tilstrekkelig kunnskap til å gå til søksmål eller kreve erstatning (kunnskapskravet), jf. Rt. 1998 s. 587, Rt. 2007 s. 1479 og Rt. 2008 s. 1665.

På bakgrunn av dette kan det konkluderes med at foreldelseslovens § 9 nr. 1 og formuleringen "nødvendig kunnskap" må ses i sammenheng med rettskraftsreglene. Dette innebærer at skadelidte uansett ikke vil ha den "nødvendige kunnskap" før bevismaterialet er tilstrekkelig. Skadelidte skal ikke være nødt til å gjøre sitt erstatningskrav gjeldende før det er mulighet for å vurdere berettigelsen av erstatningskravet.²³ Hvorvidt bevismaterielt er tilstrekkelig vil bero på en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle.

6.1.2 Fristens utgangspunkt

Utgangspunktet for treårsfristen er "den dag da skadelidte fikk eller burde skaffet seg nødvendig kunnskap om skaden og den ansvarlige", jf. foreldelsesloven § 9 nr. 1. Dette betegnes ofte som "kunnskapskravet".²⁴ Kunnskapskravet innebærer at skadelidte både må ha kunnskap om skaden, og om den ansvarlige. Først når skadelidte har denne kunnskapen vil foreldelsesfristen begynne å løpe. I personskadeskader er det ofte vanskelig å avgjøre når skadelidte fikk tilstrekkelig kunnskap om skaden og den ansvarlige. Dette må vurderes individuelt og konkret i hver enkelt sak. Etter rettspraksis og teori vil fristen starte og løpe når skadelidte har såpass kunnskap om skaden og den

---

²¹ Jf. Matningsdal (1980) s. 482.

²² Jf. Hagstrøm(1997) s. 385, sitert etter Røed (2010) s. 300.

²³ Jf. NOU 2000:16 "Tobakksindustriens erstatningsansvar" s. 334.

²⁴ Jf. Blant annet Ot.prp.nr 38 (1977-78) s. 61, Matningsdal (1980) s. 474 og Røed (2010) s. 296.

ansvarlige at vedkommende har en oppfordring til å gå til søksmål med utsikt til et positivt resultat, se for eksempel Rt. 1996 s. 1134.²⁵ Det fremgår av foreldelsesloven § 9 nr. 1 at skadelidte har en undersøkelsesplikt i forhold til når han eller hun burde ha fått denne kunnskapen. Dette vil jeg komme nærmere inn på i punkt 6.1.3.

6.1.2.1 Kunnskap om skaden

Det at skadelidte må ha kunnskap om skaden innebærer at vedkommende må ha kunnskap om selve skaden, økonomisk tap, og årsakssammenhengen mellom skaden og det økonomiske tapet. I Rt. 1998 s. 587 uttalte Høyesterett følgende om dette: "Etter rettspraksis foreligger skade i foreldelseslovens forstand når en faktisk skade har manifestert seg på en slik måte at det objektivt sett kan konstateres grunnlag for å reise sak om erstatning." Det kan likevel ikke være slik at en manifestasjon av skade er tilstrekkelig til å utløse foreldelsesfristen, noe Høyesterett påpekte i Rt. 1996 s. 1134 og Rt. 1997 s.1070. I førstnevnte sak ble skadelidte i september 1987 lagt inn på nevrologisk avdeling til utredning av løsemiddelskade, han var da sykemeldt. Fristen for å fremme et erstatningskrav i denne saken var 07.06.88. Høyesterett kom til at kravet i denne saken ikke var foreldet, da det var nødvendig å innhente sakkyndig erklæring før det forelå grunnlag for søksmål. Det at skadelidte hadde en sterk mistanke om skade var ikke nok. I Rt. 1997 s. 1070 kom Høyesterett til at skadelidte hadde kunnskap om skaden før fristdagen. Høyesterett gikk deretter videre til å vurdere om skadelidte hadde kunnskap om årsaksforholdet før fristdagen, noe Høyesterett kom til at han ikke hadde. Disse avgjørelsene illustrerer at kravet om at skaden har "manifestert seg utad på en slik måte at det objektivt sett kan konstateres grunnlag for å reise sak om erstatning" ikke kun gjelder innsikt i selve skaden. Skadelidte må også ha tilstrekkelig kunnskap om det økonomiske tapet og årsakssammenhengen mellom skaden og tapet.

Røed konkluderer med at "Det avgjørende blir således skadelidtes aktsomme viten om de konkrete økonomiske skadevirkninger. Poenget må være at slik viten normalt vil

---

²⁵ Det har vært uenighet i teorien hvorvidt man skal formulere som dette som et krav til å fremme fordringen på det tidspunkt man har rimelig foranledning til å gå til søksmål, eller på det tidspunkt man har en oppfordring til å gå til søksmål med utsikt til et positivt resultat. I det følgende vil uttrykkene bli brukt om hverandre, mer om begrunnelsen for dette i punkt 6.1.3.1.

være betinget av at skaden er manifestert utad slik at det er mulig å se at det vil oppstå et økonomisk tap."²⁶

6.1.2.1.1 Skaden

Først og fremst er det et vilkår at man må se eller forstå at man er skadet før foreldelsesfristen begynner å løpe.

Under følger momenter som har blitt vektlagt i vurderingen av når skadelidte må kunne antas å ha kunnskap om skaden. Disse momentene er ikke uttømmende, men er basert på hva som ofte vektlegges i Høyesterett og Erstatningsnemnda.²⁷

I. Skadetypen

Skadetypen har i mange tilfeller betydning for når foreldelsesfristen begynner å løpe. Det er for eksempel ofte slik at psykiske skader er vanskeligere å få innsikt i enn fysiske skader. Skader ved seksuelle overgrep ofte har en lang latenstid, dette fremgår av NOU 1991-13 "Seksuelle overgrep mot barn - straff og erstatning" punkt 2.1.3. Skadene ved slike overgrep har også ofte en tendens til å øke etter hvert som barnet utvikler seg. RG 2004 s. 890 gjaldt krav på erstatning for personskade etter påståtte overgrep mot ei jente i perioden fra hun var seks til 17 ½ år gammel, der overgriperen var jentas onkel. I denne avgjørelsen uttalte lagmannsretten: "(...)ved seksuelle overgrep mot barn er det ikke uvanlig at det tar lang tid før skadelidte erkjenner hva som er har skjedd og er i stand til å se skadevirkningene av overgrepene." Krav om erstatning ble fremmet cirka 11 år etter at de påståtte overgrepene opphørte. Lagmannsretten kom til at kravet ikke var foreldet.

ENV-2008-1503 gjaldt seksuelle overgrep mot en mindreårig. Skadelidte fremmet søknad om voldsoffererstatning i 2007. KfV avslo søknaden på grunn av at vilkåret om anmeldelse uten unødig opphold ikke var oppfylt. Erstatningsnemnda kom til at det ikke forelå særlige grunner til å gjøre unntak fra vilkåret om anmeldelse uten unødig

---

²⁶ Jf. Røed (2010) s. 311.

²⁷ Jeg har også benyttet meg av disposisjon fra foreldesseminar arrangert av advokatfirma Salomon-Johansen ved Thomas Benestad 25.03.11 ved utarbeidelsen av disse momentene.

opphold, og la vekt på at forholdet var strafferettslig og sivilrettslig foreldet. Av Erstatningsnemndas vedtak fremgår det at det ble lagt til grunn at skadelidte senest fikk kunnskap om skaden da hun gikk til psykoterapeutisk behandling i 1995.

ENV-2011-3617 gjaldt fysisk og psykisk mishandling av mindreårig. Det ble søkt om voldsoffererstatning i mai 2011. Det ble i denne saken uttalt at kravet var foreldet, da skadelidte hadde mottatt behandling for mishandlingen i barndommen i 2007.

I ENV-2011-3986 kom Erstatningsnemnda også til at kravet var foreldet. Saken gjaldt seksuelt misbruk. Det forelå en journal fra 2007 hvor det fremgikk at skadelidte i en samtale hadde fortalt til en psykolog at han var utsatt for overgrep. På bakgrunn av dette kom Erstatningsnemnda til at kravet var foreldet.

Erstatningsnemndas vedtak ENV-2011-1290 gjaldt seksuelle overgrep mot en mindreårig. Søknad om voldsoffererstatning ble fremmet 32 år etter det erstatningsbetingende forhold opphørte. Erstatningsnemnda kom til at skadelidte ikke hadde fått kunnskap om skaden før i 2008 da hun gikk til behandling hos psykolog. Erstatningsnemnda la i denne saken stor vekt på søkers egenerklæring og psykologens spesialisterklæring, og kom til at kravet ikke var foreldet.

ENV-2011-1392 gjaldt også seksuelle overgrep mot en mindreårig. Skadevolder var dømt for seksuelle overgrep mot søkeren i 1988, og skadevolder ble dømt til å betale skadelidte kr. 15 000 i erstatning for overgrepene. Forholdet som dannet grunnlaget for søknaden var grovere seksuelle overgrep enn det skadevolder var dømt for. Erstatningsnemnda kom til at det ikke forelå klar sannsynlighetsovervekt for grovere seksuelle overgrep. Erstatningsnemnda tilkjente likevel søkeren kr. 135.000 i voldsoffererstatning, da de kom at søkeren ikke hadde kunnskap om skaden før han ble startet behandling i 2007. I denne saken kom altså Erstatningsnemnda til at skadelidte ikke hadde kunnskap om skaden på det tidspunkt skadevolder ble dømt for det aktuelle forholdet.

På bakgrunn av avgjørelsene nevnt ovenfor og ytterligere praksis fra Erstatningsnemnda, har jeg kommet frem til følgende punkter hva gjelder Erstatningsnemndas vurdering av kunnskap om skade:

Psykiske skader

I mange saker som gjelder psykiske skader legger Erstatningsnemnda til grunn at foreldelsesfristen løper fra det tidspunkt man første gang får behandling for de psykiske skadene man søker erstatning for. Et slikt synspunkt er lagt til grunn i blant annet ENV-2008-1503, ENV-2011-3617 og ENV-2011-3986. Dette gjelder ikke ubetinget. I flere saker som gjelder seksuelle overgrep mot barn har Erstatningsnemnda kommet til at foreldelsesfristen løper fra et senere tidspunkt, jf. ovenfor. Erstatningsnemnda legger stor vekt på spesialisterklæring i slike saker. Dersom spesialisterklæringen ikke sier noe om hvorvidt skadelidte hadde kunnskap om skaden ved tidligere psykiatrisk behandling, kan det synes som om Erstatningsnemnda kommer til at man i mange saker hadde denne kunnskapen. Dette synspunktet støttes også av de erfaringene jeg fikk hos JURK da jeg skrev søknader og klager til voldsoffererstatningsmyndighetene.

Fysiske skader

Ved fysiske skader kan det synes som om Erstatningsnemnda legger til grunn at foreldelsesfristen løper fra det tidspunkt den skadevoldende handling fant sted, eller det tidspunkt man oppsøker lege for første gang, se blant annet ENV-2007-3412 og ENV-2008-1539. I sistnevnte sak uttaler Erstatningsnemnda: "Fristen etter foreldelsesloven løper fra det tidspunkt skadelidte fikk eller burde skaffet seg kunnskap om skaden. De skadevoldende hendelsene skal ha funnet sted 31.01.01 og 02.02.02. Erstatningsnemnda finner at fristen begynte å løpe fra disse tidspunktene." Dette gjelder for øvrig ikke for alle fysiske skader. Ved for eksempel nakkeskader går Erstatningsnemnda mer konkret til verks, og vurderer når skadelidte fikk kunnskap om skaden, uavhengig skadelidte har oppsøkt lege eller ikke. Dette fremgår blant annet av ENV-2008-2929.

Oppsummering

På bakgrunn av det jeg har nevnt under dette punktet har jeg kommet til Erstatningsnemnda i de fleste sakene til at skadelidte har kunnskap om skaden på det tidspunkt vedkommende opplever psykiske problemer, og oppsøker hjelp på grunn av

dette. Det finnes imidlertid også eksempler hvor Erstatningsnemnda kommer til at foreldelsesfristen inntreer senere. Jeg har ikke funnet noen entydig praksis i Erstatningsnemnda på dette, og jeg antar at dette kan ha noe med dokumentasjonen som er fremlagt i saken, og at skadene i sakene er forskjellige. På bakgrunn av de vedtakene jeg har lest synes det som om Erstatningsnemnda legger stor vekt på søkers egenerklæring og spesialisterklæringens innhold. For søkere som ikke er klar over at spesialisterklæringen bør si noe om dette, kan dette føre til at søknad om erstatning blir avslått.

II. Hva man vet om skadetyper – medisinsk viten

For visse hendelser har man mer medisinsk kunnskap om potensielle skadefølger. I dag har man for eksempel mer kunnskap om overgrep mot barn enn hva man hadde tidligere.

Det er også relevant hva man i den konkrete sak vet generelt om de medisinske forhold. I Rt. 1996. s. 1134 la Høyesterett stor vekt på at skadelidte ikke hadde nødvendig kunnskap om skaden før dette var utredet av medisinske kyndige.^{28 29} Høyesterett uttalte i denne avgjørelsen: "Når det gjelder årsaksforholdet, økte kunnskapen om dette i 1988. Utredningen fra psykolog Smith-Meyer i februar er her sentral." Denne dommen er avsagt under dissens 4-1, da annenvoterende kom til at kravet for foreldet på et tidligere tidspunkt.

Hvorvidt det er stilt noen diagnose eller ikke, kan ha betydning for om det foreligger kunnskap om skade. Dette hadde betydning i avgjørelsen LA-2008-63291. Saken gjaldt erstatning for unnlatt omsorgsovertakelse. Kommunen ble dømt til å betale cirka kr. 1 800 000 i erstatning for lidt inntektstap, påførte utgifter, og tap i fremtidig erverv. Lagmannsretten kom til at saken ikke var foreldet, da den medisinske invaliditet først ble fastsatt av sakkyndig psykolog i forbindelse med rettssaken. Om foreldelse uttalte lagmannsretten: "Når det etter dette må konkluderes med at det i 2002 objektivt sett ikke forelå noen endelig diagnose, og når det som følge av dette heller ikke var grunnlag for å fastsette verken en ervervsmessig eller medisinsk invaliditet, kan det ikke

---

²⁸ Om faktum i denne saken, se punkt 6.1.2.1.

²⁹ Dette er også drøftet lenger ned, under punktet "VI. Betydningen av spesialisterklæring".

bebreides A at han ikke skaffet seg en annen og sikrere kunnskap om den skaden han var påført under oppveksten, noe som ville vært en nødvendig forutsetning for å kunne gå til sak på et så tidlig tidspunkt. Det fremsatte krav et etter dette ikke foreldet (...)."

III. Særlig sårbarhet

Hovedregelen i norsk erstatningsrett er at skadevolder må ta skadelidte som vedkommende er.³⁰ På bakgrunn av dette kan det konkluderes med at subjektive forhold hos skadelidte i utgangspunktet ikke skal vektlegges. Hvorvidt det skal tas hensyn til skadelidtes medisinske forhold er drøftet ytterligere under punktet "V. Helsetilstand/skadetilstand".

IV. Skadelidtes alder

Skadelidtes alder kan ha betydning for hvorvidt skadelidte har eller burde fått den nødvendige kunnskap om skaden. I Justisdepartementets brev til KfV datert 16.06.10 uttales det følgende om dette: "Faktorer som i særlig grad kan påvirke skadelidtes kunnskap er vedkommende sin alder på skadetidspunktet (...)." I brevet utdypes dette: "Små barn har ofte problemer med å huske og forstå hva som har skjedd, og de har i tillegg begrenset kunnskap om hva som er urimelige og ulovlige handlinger."

Dette vil først og fremst være aktuelt ved overgrep mot barn. For øvrig viser jeg til punktet "I. Skadetypen", jf. ovenfor.

På bakgrunn av dette kan det konkluderes med at ved spørsmålet om hvorvidt skadelidte hadde kunnskap om skaden, kan det legges vekt på skadelidtes alder ved den skadevoldende hendelse.

V. Helsetilstand/skadetilstand

I visse tilfeller i rettspraksis vektlegges det om skadelidte er ferdigbehandlet, og om skadelidtes medisinske situasjon er avklart.

---

³⁰ Jf. Lødrup (2005) s. 258.

Bugge uttaler følgende om dette: "Når det gjelder medisinske skader har rettspraksis stilt krav om forholdsvis klare og definitive medisinske vurderinger. Rent foreløpige vurderinger som angir usikkerhet er ikke blitt ansett som tilstrekkelig."³¹ Bugge viser til blant annet Rt. 1992 s. 64 (P-pille II), Rt. 1992 s. 603 og Rt. 1995 s. 1139 som begrunnelse for dette.

Rt. 2007 s. 1479 gjaldt en mann som ble alvorlig skadd som fisker på et fiskefartøy. Han fikk utbetalt et erstatningsbeløp fra forsikringsselskapet, som de hevdet var fullt og endelig oppgjør for inntektstap. Senere fremmet skadelidte krav om ytterligere erstatning for inntektstap. Høyesterett kom til at skadelidtes tap på det tidspunkt utbetalingen ble foretatt var uavklart, og videre at skadelidte først på et senere tidspunkt hadde den nødvendige kunnskap om skaden til å kunne fremme krav om dekning av økonomisk tap. Høyesterett uttalte i denne dommen: "Etter dette er jeg ikke i tvil om at det ved skjæringstidspunktet 1. januar 2002 forelå en uavklart bevissituasjon som medførte at det ikke var forsvarlig å gå til sak. Det var usikkerhet både med hensyn til den medisinske behandlingen, som fremdeles ikke var avsluttet, og med hensyn til den pågående attføringen. På grunn av usikkerheten var forutsetningene for en forsvarlig behandling av erstatningskravet på dette tidspunktet ikke til stede(...)" Høyesterett kom til at kravet ikke var foreldet. Dette synspunktet er ikke fremtredende i Erstatningsnemndas praksis. Som pekt på ovenfor legger Erstatningsnemnda i mange tilfeller til grunn at fristen begynner å løpe når man oppsøker lege ved fysiske skader, og tilsvarende psykolog eller psykiater ved psykiske skader.

Et annet moment som har blitt vektlagt i rettspraksis og hos Erstatningsnemnda er om skadelidte var i stand til å handle på et tidligere tidspunkt på grunn av sin medisinske situasjon.

Rt. 1992 s. 64 (P-pille II) gjaldt krav på erstatning etter bruk av p-piller.

Hovedspørsmålet i denne saken var om det forelå sannsynlighetsovervekt for at bruk av p-piller hadde vært en nødvendig årsak til skadelidtes hjernetrombose.³² Høyesterett tok

---

³¹ Jf. Bugge (1999) s. 454.

³² Dommen er avsagt under dissens 3-2. Mindretallet kom til at det ikke forelå tilstrekkelig årsakssammenheng, og tok dermed ikke stilling til foreldesspørsmålet i denne saken.

også stilling til om kravet på erstatning var foreldet etter foreldelsesloven § 9 nr. 1. Skaden inntraff i juni 1976, og sak ble reist ved forliksklage i juni 1984. Høyesterett kom til at kravet på erstatning ikke var foreldet. Førstvoterende gikk igjennom uttalelser fra sakkyndige, og konkluderte på bakgrunn av disse med at: "Jeg er etter dette kommet til at jeg ikke har grunnlag for å fravike oppfatningen til professor Reinvang; nemlig at A frem til årsskiftet 1982-83 på grunn av en psykisk blokkering var forhindret fra å ivareta sine interesser i erstatningssaken. Det kan da ikke legges A til last at hun ikke avbrøt foreldelsen tidligere." Førstvoterende kom videre med noen bemerkninger vedrørende A sin plikt til å få saken avklart ved å søke bistand hos advokat, men la til grunn at hennes situasjon hadde vært så ekstraordinær at man ikke kunne legge noen aktivitetsplikt til grunn. Førstvoterende bemerket videre at Høyesterett i spesielle tilfeller har godtatt rettsuvidenhet som unnskyldningsgrunn, og viste til Rt. 1959 s. 525 og Rt. 1979 s. 492 (Varfjell/Stifjell-dommen). Jeg kommer nærmere inn på rettsuvidenhet i punkt 6.1.4.

Et lignende synspunkt er lagt til grunn i ENV-2009-2244. Søkeren hadde i denne saken blitt utsatt for seksuelt overgrep i 1988. Overgriperen ble dømt for forholdet i 1989. Søkeren var utsatt for en trafikkulykke i 1984, og ble påført brudd på hjerneskallen og epilepsi. Søkeren var pasient hos Akutteamet til 30.03.06. Temaet i terapi hadde vært seksuelt overgrep i tenårene. Søknad om voldsoffererstatning ble fremsatt 17.11.08. Erstatningsnemnda kom at søkeren ikke hadde fått kunnskap om skaden og den ansvarlige før etter han ble utskrevet 30.03.06. Erstatningsnemnda uttalte i tilknytning til dette: "Det er sett hen til at søkers tidligere skade har redusert søkers evne til å få kunnskap om aktuelle skade. Erstatningsnemnda legger etter dette til grunn at forholdet ikke er sivilrettslig foreldet."

På bakgrunn av rettspraksis og praksis fra Erstatningsnemnda kan det konkluderes med at det i visse tilfeller legges vekt på søkerens evne til å få kunnskap om skaden. Dette må imidlertid vurderes konkret i ethvert enkelt tilfelle. I tilfeller hvor den skadevoldende hendelse er grunnlaget for skaden som gjør det vanskelig å få den nødvendige kunnskapen om skaden, kan det være grunn til å utskyte foreldelsesfristens utgangspunkt.

VI. Betydningen av spesialisterklæring

I Justisdepartementets brev til KfV datert 16.06.10 uttaler Departementet seg om betydningen av en spesialisterklæring. I dette brevet fremheves det blant annet at mange ikke vil være klar over at de har vært utsatt for en straffbar handling før de har konsultert en fagperson, for eksempel en psykiater. Videre står det i dette brevet at en fagperson kan gjøre seg kjent med den skadelidtes historie og symptomer, og på denne måten hjelpe vedkommende med å få bedre kunnskap om skaden og den ansvarlige. En fagperson kan si noe om hvorvidt hendelsene har vært utilgjengelige for den skadelidte over lengre tid, og om skadevirkningene passer overens med den skadelidtes historie. Attesten kan også si noe om årsakssammenhengen mellom de påståtte skadevoldende hendelsene og skadevirkningene. Justisdepartementet understreker i sitt brev til KfV at det skal stilles strenge krav til innholdet i attesten.

Rt. 1967 s. 1182 gjaldt skade som ble påført skadelidte ved at han på moped kolliderte med en tankbil.³³ Skadelidte ble i denne saken varig invalid, og retten tok stilling til når skadelidte visste dette, eller når han med rimelig aktsomhet ville ha fått slik kunnskap. I denne avgjørelsen uttalte Høyesterett at skadelidte ikke hadde tilstrekkelig kunnskap om skaden før "(...) Haraldsen avgav sin skriftlige erklæring nr. 2 – sitert i lagmannsrettens dom – med uttalelse bl.a. om at tilstanden hadde forverret seg, og at det i tillegg til den traumatiske hjernesvekkelse var "kommet en nevromekanisme i sving". Søksmålet er da reist i tide(...)." Denne dommen er avsagt under dissens 4-1, da en av dommerne kom til at foreldelsesfristens utgangspunkt hadde inntrådt tidligere.

I flere avgjørelser fra Høyesterett konstateres det i spesialisterklæringen at skadelidte ikke hadde kunnskap om skaden og årsaksforholdet før spesialisterklæringen forelå. Dette gjelder blant annet for Rt. 1972 s. 965 (Mønepannedommen) og Rt. 1977 s. 1092. Gjennomgående for disse sakene er at skaden var vanskelig å identifisere. I RG 2008 s. 919, som gjaldt løsemiddelskade, uttalte lagmannsretten at det ikke forelå tilstrekkelig

---

³³ Saken gjaldt spørsmål om foreldelse i henhold til straffelovens ikrafttredelseslov § 28 (1). Denne bestemmelsen er med enkelte mindre endringer videreført i foreldelsesloven § 9 nr. 1. Det er forutsatt i forarbeidene (Ot.prp. nr. 38 (1977-1978) s. 61) at treårsfristen i § 9 nr. 1 skal ha det samme rettslige innhold som straffelovens ikrafttredelseslov § 28 slik den ble praktisert i rettspraksis og teori. Denne avgjørelsen er derfor fortsatt aktuell i tilknytning til foreldelsesloven § 9 nr. 1.

grunnlag for å reise sak før skadelidte hadde fått spesialisterklæring som stilte diagnosen.

LA-2008-63291 gjaldt unnlatt omsorgsovertakelse og erstatningskrav mot kommunen. I denne avgjørelsen vektla retten at så lenge det ikke var fastslått noen diagnose eller medisinsk invaliditetsgrad, kunne det ikke bebreides skadelidte at han ikke hadde skaffet seg annen og sikrere kunnskap om den skaden han var blitt påført under oppveksten. Den medisinske invaliditeten ble i denne saken først fastslått av psykolog som ledd i sakkyndigsoppdrag for tingretten. Kravet var i denne saken således ikke foreldet.

Et lignende synspunkt er også lagt til grunn i Rt.1996 s. 1134 som også gjaldt løsemiddelskade. I denne saken uttalte Høyesterett at det ikke nødvendigvis er tilstrekkelig at det foreligger en underbygget mistanke om løsemiddelskade. I dette tilfellet var skadelidte fortsatt under utredning, og Høyesterett påpekte at skadelidte ikke hadde tilstrekkelig kunnskap om grunnen til skadene, og at det var nødvendig med sakkyndige erklæringer for å få et tilstrekkelig grunnlag for søksmål.

I ENV-2011-1506 ble Rt. 1996 s. 1134 anført som grunnlag for at det var nødvendig for skadelidte å innhente spesialisterklæring før vedkommende hadde den nødvendige kunnskapen om skaden. Dette ble imidlertid avvist av med den begrunnelse at søker hadde fremmet søknad om rettferdsvederlag i 2006, og videre at søker hadde vært varig ufør siden 1999. I denne saken heter det: "(...) og anser at spesialisterklæring ikke var avgjørende for kunnskapskravet i nærværende sak, som i den vesentligste omhandler krav om oppreisning." På bakgrunn av dette kan man konkludere med at det i visse tilfeller kan være slik at spesialisterklæring som fastslår skaden kan være nødvendig, men dette beror på skadens karakter.

I ENV-2011-1305 kom Erstatningsnemnda til at krav på menerstatning ikke var foreldet, da foreldelsesfristen først begynte å løpe da spesialisterklæringen forelå.

I vedtaket ENV-2011-4568 kom Erstatningsnemnda til at skadelidte hadde den tilstrekkelige kunnskapen om skade da spesialisterklæringen forelå i 2005.

Spesialisterklæringen fastslo at skadelidte hadde fått diagnosen posttraumatisk stresslidelse (PTSD), og at skadelidte hadde en skaderelatert invaliditetsprosent på 30 prosent. Kravet var i denne saken var således foreldet.

ENV-2011-3586 gjaldt tilleggsøknad om menerstatning. Spørsmålet var på hvilket tidspunkt søker hadde fått tilstrekkelig kunnskap om skaden til å fremme tilleggsøknad om menerstatning. Det avgjørende var når søker var klar over at hun var påført en varig og betydelig skade. Det fremgikk av spesialisterklæringen at søker hadde hatt psykiske problemer siden overgrepene opphørte i 1988. Hun ble henvist til behandling i 1991 i forbindelse med at overgrepene ble avdekket, men avsluttet behandlingen i 1992 etter 7 konsultasjoner. Søker opplyste at hun hadde prøvd å skjule og fortrenge følelser og problemer som følge av de seksuelle overgrepene, men at hun startet behandling igjen i januar 2009. Erstatningsnemnda la til grunn at søker ikke var klar over at hun var påført en varig og betydelig skade før spesialisterklæring forelå, dvs. etter søknadstidspunktet.

På bakgrunn av rettspraksis og praksis fra Erstatningsnemnda vil jeg konkludere med at i saker som gjelder krav på menerstatning er det i utgangspunktet nødvendig med spesialisterklæring før skadelidte kan sies å ha kunnskap om skaden. Dette må for øvrig vurderes konkret i hver enkelt sak.

Det kan synes som om praksis fra Erstatningsnemnda ikke er helt entydig på hvilken vekt spesialisterklæring skal tillegges i vurderingen av når skadelidte fikk den nødvendige kunnskapen. I noen tilfeller kommer Erstatningsnemnda til at foreldelsesfristen løper fra det tidspunkt skadelidte søker behandling for skadene, mens i andre tilfeller utløses fristen først når det er utarbeidet en spesialisterklæring. Ut fra avgjørelsene fra Erstatningsnemnda fremgår det ikke hva som er grunnlaget for denne ulike praksisen. Dette kan ha noe å gjøre med de konkrete sakene, ved at de skiller seg fra hverandre, og at det i noen saker er behov for en spesialisterklæring for å konstatere skade, mens det i andre saker ikke er slikt behov.

Det kan videre synes som om Erstatningsnemnda i større grad kommer til at kravet er foreldet enn hva Høyesterett og lagmannsrettene gjør. I de avgjørelsene jeg har pekt på ovenfor fra domstolene, legges det stor vekt på om det er stilt noen diagnose, og om det

er fastslått medisinsk invaliditet av en sakkyndig. Denne tendensen er mindre fremtredende hos Erstatningsnemnda. I avgjørelsene fra Erstatningsnemnda legges det i stor grad til grunn at skadelidte har kunnskap om skaden etter konsultasjon hos fagperson. Etter min mening kan det stilles spørsmålsteget ved denne praksisen, da den ikke synes å være i tråd med uttalelsene i blant annet Rt. 1996 s. 1134 og Rt. 1997 s. 1070, hvor Høyesterett kom til at kunnskap eller mistanke om skade ikke er tilstrekkelig. Det kan imidlertid ikke utelukkes at dette har noe med skadens karakter å gjøre, men jeg fastholder allikevel på det standpunkt at Erstatningsnemnda i varierende grad følger opp de synspunkter Høyesterett har lagt til grunn.

VII. Annen dokumentasjon

Fastlege- eller sykehusjournal kan også være av betydning i vurderingen av når skadelidte fikk kunnskap om skaden. Det kan være av betydning hva som er journalført i journalene, hva som har blitt behandlet, og om skadelidte har blitt henvist til videre behandling osv.

Særlig legejournaler tillegges vekt. I vedtaket inntatt i ENV-2008-2929 kom Erstatningsnemnda til at søkeren hadde kunnskap om skaden da han oppsøkte lege. Dette ble begrunnet i opplysninger som fremkom av skadelidtes legejournal.

I vedtaket inntatt i ENV-2011-1607 ble det konkludert med at kravet var foreldet, da skadelidte tidligere hadde søkt om menerstatning fra folketrygden, følgelig hadde hun kunnskap om skaden på dette tidspunktet. I denne saken vektla altså Erstatningsnemnda dokumentasjon fra Nav.

Høyesterett har i Rt. 1996 s.1134 og Rt. 1997 s. 1070 fastslått at foreldelsesfristen begynner å løpe uavhengig av trygdebehandling. Dette betyr imidlertid ikke at trygdesaksbehandlingen er uten betydning for beregningen av når foreldelsesfristen begynner å løpe.³⁴ Vurderingen av hvorvidt skadelidte har tilstrekkelig kunnskap beror på en helhetsvurdering.

---

³⁴ Jf. Røed (2010) s. 314.

6.1.2.1.2 Økonomisk tap

Videre må skadelidte ha kunnskap om at vedkommende er påført, eller kan bli påført et økonomisk tap. Matningsdal har uttrykt dette på følgende måte: "(...)Det må derfor kreves at skadelidte kjenner eller burde ha kjent de økonomiske skadevirkningene før kunnskapskravet er oppfylt. (...) Det kan ofte ta en viss tid før han får eller burde fått tilstrekkelig kunnskap om skadens økonomiske konsekvenser. Av den grunn utsettes utgangspunktet for foreldelsen. Dessuten kan det også blir spørsmål om de forskjellige tapsposter som oppstår skal foreldes fra forskjellige tidspunkt(...)"³⁵

I Rt.1997 s. 1070 uttalte Høyesterett at det forhold at skaden ikke var helt stabilisert, og at det ikke forelå noen spesifisert tapsberegning, ikke i seg selv kunne hindre at fristen begynte å løpe.

For at foreldelsesfristen skal kunne begynne å løpe kreves det kunnskap om de konkrete økonomiske skadevirkninger.³⁶ Man må ha kunnskap om de enkelte tapspostene (lidt tap, fremtidig tap osv.), men det kreves ikke at de forskjellige tapene er klarlagt i detalj.

En avgjørelse hvor Erstatningsnemnda konkret vurderte om skadelidte hadde den nødvendige kunnskapen om økonomisk tap er ENV-2011-761. Denne saken gjaldt seksuelle overgrep som skadelidte var utsatt for da hun var mindreårig. Fristdagen i denne saken var 02.09.06. Overgrepene hadde vært tema hos en terapeut på et familiekontor i 1994 og 1997. Av en spesialisterklæring fremlagt i klageomgangen ble det uttalt det at tidligere behandling hos familiekontoret ikke kunne tillegges noen vekt i spørsmålet om skadelidte hadde den nødvendige kunnskap da hun på dette tidspunkt ikke mottok noen behandling. Overgrepene var kun noe hun opplyste om.

Erstatningsnemnda kom til at kravet ikke var foreldet. Erstatningsnemnda vektla at skadelidte fremdeles var i en prosess hvor hun bearbeidet overgrepene konsekvenser. Skadeomfanget var således fremdeles usikkert.

---

³⁵ Jf. Matningsdal (1980) s. 488-489.

³⁶ Jf. Røed (2010) s. 303.

I. Foreldelse av lidt tap

Lidt tap foreldes suksessivt etter hvert som det påløper fra det tidspunkt skadelidte er eller burde vært klar over tapet.³⁷ I RG 2010 s. 180 ble dette fastslått. Saken gjaldt krav på erstatning etter seksuelle overgrep fra en lege. Overgrepene opphørte på midten av 1990-tallet, og kravet ble fremmet i juli 2007. I denne avgjørelsen uttalte retten at: "Tap som det blir kravt skadebot for, kan foreldast suksessivt. Påført tap blir forelda suksessivt etter kvart som tapet oppstår, frå det tidspunktet den skadelidne er eller burde ha vore klar over tapet." Dette er også lagt til grunn hos Erstatningsnemnda, i blant annet ENV-2010-1841 og ENV-2011-2182.

II. Foreldelse av fremtidig tap

Som hovedregel foreldes krav på erstatning på grunn av fremtidig tap under ett.³⁸ Dersom det foreligger stor usikkerhet med hensyn til tapets størrelse, kan foreldelsen skje suksessivt.³⁹ Det kan synes som om rettspraksis legger stor vekt på hvorvidt man har konstatert en varig tilstand som gir grunnlag for erstatning.⁴⁰ En slik varig tilstand kan for eksempel være inntektstap på grunn av varig nedsatt inntektsevne, eller utgifter til behandling hos psykolog eller lege. Det sentrale er at det foreligger en tilstand som har stabilisert seg, og at det ikke er grunn til å forvente forbedring. I saken referert til ovenfor, RG 2010 s. 180, uttaler retten seg også om foreldelse av fremtidig tap: "Når det gjeld framtidstap synest rettstilstanden å vere slik at foreldingsfristen går under ett for eit samla fremtidig tap, frå det tidspunktet den skadelidne får eller burde ha skaffa seg slik kunnskap om at skaden må reknast å vere av varig karakter at ho har ei oppmoding til å reise søksmål." Erstatningsnemnda viste til denne uttalelsen i sine vedtak tatt inn i ENV-2010-1841 og ENV-2011-2182. I sistnevnte vedtak uttaler Erstatningsnemnda at: "Når det gjelder fremtidig tap, begynner foreldelsesfristen å løpe fra det tidspunkt skadelidte får eller burde skaffet seg kunnskap om at skaden må regnes å være av varig karakter slik at man har en oppfordring til å reise søksmål."

---

³⁷ Jf. Røed (2010) s. 304.

³⁸ Jf. Røed (2010) s. 305.

³⁹ Jf. Røed (2010) s. 305.

⁴⁰ Dette fremgår blant annet av Rt. 1967 s. 1182 (tidligere referert til i punkt 6.1.2.1.1. "VI. Betydningen av spesialisterklæring") og Kjørven m.fl. (2011) s. 234.

III. Foreldelse av ikke-økonomisk tap (oppreisning og menerstatning)

Ved slike erstatningskrav er det ikke et vilkår at skadelidte er påført noe økonomisk tap. Ved krav om erstatning på grunn av ikke-økonomisk tap regnes fristen fra den dag skadelidte fikk eller burde skaffet seg slik kunnskap som ga en oppfordring til å fremme sitt krav. Ofte kan det ta tid før skadelidte har tilstrekkelig kunnskap om skader som danner grunnlag for oppreisning eller menerstatning, dette gjelder særlig ved senskader som viser seg over tid.⁴¹

Rt. 1998 s. 587 gjaldt spørsmålet om foreldelse av et krav på menerstatning. I denne avgjørelsen uttalte Høyesterett at "(...)ved krav på erstatning for varige mén vil fristen først begynne å løpe når skadelidte fikk eller burde ha skaffet seg slik kunnskap om at skaden hadde medført en medisinsk invaliditet av en slik grad [15 prosent]."

ENV-2011-1305 gjaldt også foreldelse av krav på menerstatning.⁴² Erstatningsnemnda kom til at kravet på menerstatning ikke var foreldet, da søker ikke hadde hatt kunnskap om at hun var påført en varig medisinsk invaliditet som kunne gi grunnlag for menerstatning, før dette ble konstatert i en spesialisterklæring. I samme sak kom Erstatningsnemnda til at kravet om oppreisning var foreldet, da skadelidte burde hatt kunnskap om den del av skaden som kunne gi grunnlag for oppreisning tidligere enn tre år før søknadstidspunktet.

6.1.2.1.3 Årsakssammenheng

Årsakssammenheng vurderes av medisinsk sakkyndig. Dersom skadelidte har en egen formening om sammenheng mellom den straffbare hendelsen og skadevirkningene, er dette normalt ikke tilstrekkelig.⁴³

Rt. 1996 s. 1134 gjaldt krav om erstatning fremmet overfor tidligere arbeidsgiver på grunn av løsemiddelskade (om faktum i denne saken, se punkt 6.1.2.1.).⁴⁴ Kravet om erstatning ble fremmet 14 år etter at arbeidsforholdet var avsluttet. Høyesterett la vekt

---

⁴¹ Jf. Røed (2010) s. 310.

⁴² Mer om denne saken, se punkt 6.1.3.2.

⁴³ Jf. Røed (2010) s. 318.

⁴⁴ Det ble krevd erstatning for lidt tap, tap i fremtidig erverv og menerstatning.

på at selv om det forelå en underbygget mistanke om løsemiddelskade, var skadelidtes medisinske tilstand og årsaken til denne fortsatt under utredning. I tillegg uttalte Høyesterett at skadelidte må få en rimelig tid til å få årsaksspørsmålet nærmere klarlagt og dokumentert før han kunne forventes å ta stilling til erstatningsspørsmålet. Av denne avgjørelsen fremgår det at skadelidte fikk økt kunnskap om årsaksforholdet i 1988 ved spesialisterklæring fra psykolog. Videre uttaler Høyesterett: "Selv om bevisførselen viser at Albrigtsen våren 1988 hadde en meget sterk tro på at løsemidler var årsak til hans plager, kan han ikke sies å ha hatt tilstrekkelig kunnskap om dette før fristdagen." Høyesterett kom altså til at skadelidte ikke hadde, eller burde skaffet seg kunnskap om årsakssammenhengen mellom skaden og erstatningskravet før dette var konstatert av en spesialist. Denne dommen er avsagt under dissens 4-1, da annenvoterende kom til at skadelidte hadde den nødvendige kunnskap om skadene tidligere.

Erstatningsnemnda går svært sjelden inn i denne vurderingen i sine avgjørelser. Ut fra de avgjørelsene jeg har lest virker det som Erstatningsnemnda legger vekt på når skadelidte fikk konkret kunnskap om skaden ved å konsultere lege eller psykolog/psykiater. Dette har jeg skrevet mer om ovenfor, jf. punkt 6.1.2.1.1. "I. Skadetyper" og "VI. Betydningen av spesialisterklæring". Erstatningsnemnda legger ofte til grunn at skadelidte har tilstrekkelig kunnskap om skaden når vedkommende starter behandling hos for eksempel psykolog. Ut fra de avgjørelsene jeg har lest mener jeg Erstatningsnemnda i for liten grad vurderer hvorvidt skadelidte hadde den nødvendige kunnskap om årsakssammenhengen på tidspunktet for søknaden. I mange tilfeller kan det være vanskelig for skadelidte å se skadene i sammenheng med den skadevoldende handling.

I flere av de tilfellene hvor det blir vurdert om skadelidte hadde kunnskap om årsakssammenheng mellom skaden og den skadevoldende handling, blir dette ofte gjort til støtte for at kravet er foreldet, jf. ENV-2011-341 og ENV-2011-3558.

I de sakene som gjelder krav på menerstatning legger imidlertid Erstatningsnemnda ofte til grunn at foreldelsesfristen ikke løper før invaliditetsgrad er fastsatt i en spesialisterklæring, og at det er på dette tidspunktet skadelidte får kunnskap om

årsakssammenhengen. Dette fremgår blant annet av ENV-2010-438, ENV-2010-582 og ENV-2011-1305.

6.1.2.2 Kunnskap om den ansvarlige

Det at skadelidte må ha den nødvendige kunnskapen om den ansvarlige innebærer at skadelidte må ha kunnskap om skadevolder, og om erstatningsansvaret.

6.1.2.2.1 Skadevolder

I de fleste tilfeller har skadelidte kunnskap om hvem som var skadevolder. Det er tilstrekkelig til å utløse treårsfristen, jf. foreldelsesloven § 9 nr. 1, at skadelidte har eller burde ha fått slik kunnskap om den ansvarlige at vedkommende har en oppfordring til å reise søksmål. Det ble anført i ENV-2010-2123 at søker ikke hadde hatt tilstrekkelig kunnskap om skadevolder på et tidligere tidspunkt enn da søknaden ble fremmet. Hun ble skadet av en medpassasjer på flyvning til Tyrkia. Denne anførselen ble ikke tatt til følge da søker lett kunne skaffet seg den nødvendige kunnskap om skadevolder. Jeg har ikke funnet noen andre eksempler fra Erstatningsnemnda hvor dette har blitt satt på spissen. Dette kan for øvrig være et spørsmål i de tilfeller hvor det er noen som hefter for skadevolder.⁴⁵ Voldsoffererstatning utbetales i alle tilfeller av staten, og ikke av forsikringsselskap eller lignende, skadelidte må således kun forholde seg til voldsoffererstatningsmyndighetene.

6.1.2.2.2 Erstatningsansvar

I kravet om kunnskap til den ansvarlige ligger også at skadelidte må ha kunnskap om at skaden kvalifiserer til erstatning. I dette ligger i utgangspunktet "et krav om kjennskap til alminnelige erstatningsbetingende vilkår med hensyn til ansvarsgrunnlag og årsakssammenheng."⁴⁶ Rent praktisk innebærer ikke dette at skadelidte må kjenne erstatningsretten og de konkrete vilkårene i voldsoffererstatningsloven, men det kreves at den viten skadelidte har gir rimelig grunn til å gå til søksmål, jf. Rt. 1994 s. 190.

---

⁴⁵ I praksis finnes det noen få eksempler hvor det har vært tvilsomt om skadelidte har tilstrekkelig kunnskap om den ansvarlige. Dette var tilfellet i Rt. 1959 s. 525, Rt. 1961 s. 791 og Rt. 1967 s. 540. Disse sakene gjaldt henholdsvis krav ved skade fra motorvogn, spørsmålet om det var stat eller kommune som var ansvarlig, og spørsmålet om det var advokat eller tilsynsmann som var erstatningsansvarlig.

⁴⁶ Jf. Røed (2010) s. 317.

6.1.3 Skadelidtes aktivitets- og undersøkelsesplikt

6.1.3.1 Innholdet i aktivitets- og undersøkelsesplikten

Treårsfristen begynner å løpe fra det tidspunkt skadelidte "burde" skaffet seg den nødvendige kunnskap, jf. foreldelsesloven § 9 nr. 1. I dette ligger en undersøkelsesplikt for skadelidte. Det er med andre ord ikke tilstrekkelig at skadelidte ikke hadde den nødvendige kunnskap om skaden og den ansvarlige. Skadelidte må heller ikke kunne bebreides for at vedkommende manglet denne kunnskapen. Hvor omfattende undersøkelser skadelidte er forpliktet til å gjennomføre kan ikke besvares på et generelt grunnlag. Det fremgår av forarbeidene at: "Det er tilstrekkelig at skadelidte har fått kunnskap om slike omstendigheter at det vil være naturlig for ham å undersøke om skade er lidt og om hvem som er ansvarlig for den, forutsatt at en slik undersøkelse kan føre frem uten urimelig besvær."⁴⁷ Denne uttalelsen gir en viss veiledning, men tyder på at det må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle hvor omfattende undersøkelser skadelidte er forpliktet til å gjennomføre. Foreldelsesfristen løper fra det tidspunkt da kunnskapen ville vært oppnådd, dersom undersøkelser var iverksatt.⁴⁸ En som lar være å følge opp en reell mistanke om skade, vil sannsynligvis ikke få medhold i at legebesøk ville medført urimelig besvær.⁴⁹

Foreldelsesfristen løper ikke før "nødvendig kunnskap" kunne vært oppnådd på samtlige punkter som er relevant etter bestemmelsen. Det vil si at fordringshaver må ha den nødvendige kunnskap om skaden og den ansvarlige. Kjørven m. fl. stiller opp to sentrale problemstillinger når det gjelder fordringshavers undersøkelsesplikt:⁵⁰

- 1) Forelå det alternative handlingsalternativer?
- 2) Burde parten ha handlet i tråd med de relevante handlingsalternativer?

Når det gjelder den første problemstillingen vil spørsmålet være om det forelå mulige undersøkelsestiltak som sannsynligvis ville gitt skadelidte den nødvendige kunnskap på et tidligere tidspunkt enn på det tidspunkt kunnskapen faktisk ble oppnådd. I saker som gjelder voldsoffererstatning vil derfor spørsmålet være om en konsultasjon hos lege

---

⁴⁷ Jf. Innst. 1957 s. 20, sitert etter Røed (2010) s. 321.

⁴⁸ Jf. Kjørven m. fl. (2011) s. 198.

⁴⁹ Jf. Røed (2010) s. 321.

⁵⁰ Jf. Kjørven m. fl. (2011) s. 199.

ville avdekket skaden, og om den kunnskap skadelidte hadde ga vedkommende grunn til å gjøre dette. Dette må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle, og målestokken er, i følge forarbeidene, "rimelig aktsomhet".⁵¹

Spørsmålet om hvorvidt skadelidte burde handlet i tråd med de relevante handlingsalternativene vil variere med de konkrete omstendighetene. Et relevant moment når det gjelder denne vurderingen er hvordan skaden fremtrer for skadelidte. Videre vil undersøkelsens kostnad og tidsbruk tillegges vekt.⁵² Kjørven m. fl. kommer til at "Undersøkelsespliktens omfang må videre – i hvert fall i noen grad – vurderes ut fra hvem fordringshaveren er. (...) På samme måte som ved fastleggelsen av innholdet i andre aktsomhetsforpliktelser, kan det legges til grunn at aktsomhetsnormen normal er objektiv, likevel med rom for individuelle avvik, særlig ved deliktskrav. Eksempelvis vil det oppleves støtende om fordringshaveren skulle miste sitt krav, der årsaken til at det ikke er foretatt nødvendige undersøkelser ligger i selve skaden som begrunner kravet."⁵³

Rettspraksis og teori har lagt til grunn at kravet til saksanlegg innebærer at skadelidte har såpass kunnskap om skaden og den ansvarlige at han har hatt "oppfordring til å gå til saksanlegg med utsikt til et positivt resultat."⁵⁴ Kjørven m fl. peker på at denne formuleringen kan virke villedende. Dette synspunktet begrunnes med at terskelen for å anlegge søksmål i de fleste tilfelle vil være høy, og langt høyere enn å rette et krav mot noen. Videre pekes det på at dersom man la et slikt synspunkt til grunn ville en naturlig språklig forståelse tilsi at skyldneren har avvist kravet. Dette er før øvrig ikke noe krav. Formuleringen "oppfordring til søksmål" kan i tillegg tale for at man har papirene i hånden, og er klar til å sende en forliksklage eller stevning, ifølge Kjørven m. fl.⁵⁵

Kjørven m. fl. finner støtte for dette synspunktet i blant annet Rt. 1994 s. 190, hvor det heter: "Det avgjørende er om skadelidte har rimelig foranledning til å gå til søksmål. Skadelidte har en undersøkelsesplikt, forutsatt at undersøkelsen kan føre frem uten

---

⁵¹ Jf. Ot. prp. nr. 38 (1977-1978) s. 62.

⁵² Jf. Kjørven m. fl. (2011) s. 200-201.

⁵³ Jf. Kjørven m. fl. (2011) s. 201.

⁵⁴ Jf. Rt. 1996 s. 1134.

⁵⁵ Jf. Kjørven m. fl. (2011) s. 201.

rimelig besvær. Hvilke undersøkelser som kan kreves gjennomført må ses i sammenheng med den synbare størrelse og godhet på kravet på det tidspunkt avgjørelsen må tas. Muligheten for positivt resultat vil også være et moment i denne vurderingen." Dette synspunktet er også lagt til grunn i blant annet Rt. 1997 s. 1070 og RG 2010 s. 180.

Hvorvidt man formulerer det som et krav til "oppfordring til søksmål" eller "rimelig foranledning til å gå til søksmål" innebærer etter min mening ingen stor realitetsforskjell når det kommer til søknad om voldsoffererstatning. Erstatningsnemnda har i sine siste avgjørelser formulert dette som et krav til å fremme søknad om voldsoffererstatning på det tidspunkt man har "utsikt til et positivt resultat", jf. ENV-2011-3627 og ENV-2011-3967.

6.1.3.2 Praksis fra Erstatningsnemnda

Vedtaket i ENV-2010-707 gjaldt en skadelidt som søkte om voldsoffererstatning på grunn av skade hun ble påført i perioden 1967-1982. Søknad ble fremmet i 2009. Erstatningsnemnda bemerket i denne saken at: "(...) søker har en viss undersøkelsesplikt når det gjelder kunnskap om skaden og den ansvarlige, og at det springende punkt er når søker med rimelig aktsomhet burde ha skaffet seg slik kunnskap. Søker må aktivt forsøke å skaffe seg de opplysningene, hvilket vanligvis vil skje ved å oppsøke lege." Erstatningsnemnda kom til at kravet ikke var sivilrettslig foreldet. På bakgrunn av denne avgjørelsen kan man fastslå at skadelidte i de fleste tilfeller har en plikt til å la seg undersøke av en lege dersom det foreligger tilstrekkelige indikasjoner på at det foreligger skade.

Et annet vedtak fra Erstatningsnemnda som gjaldt undersøkelsesplikt er ENV-2011-1305.⁵⁶ I denne saken kom Erstatningsnemnda til at søkerens krav om oppreisning var foreldet, da søkeren hadde en undersøkelsesplikt som vedkommende ikke hadde oppfylt. Erstatningsnemnda kom imidlertid til at søkerens krav på menerstatning og dekning av fremtidige utgifter til behandling ikke var foreldet.

---

⁵⁶ Mer om denne saken, se punkt 6.1.2.1.2 "III Foreldelse av ikke-økonomisk tap (oppreisning og menerstatning)".

6.1.3.3 Plikt til å la seg undersøke av spesialist?

Det fremgår av rettspraksis at skadelidte normalt ikke har noen plikt til å la seg undersøke av en spesialist. Førstvoterende bemerker i Rt. 1998 s. 587: "Jeg finner det for min del klart at man ikke i sin alminnelighet kan kreve undersøkelse av spesialist, så lenge skadelidte er undersøkt av en allmennpraktiserende lege som ikke har funnet grunnlag for henvisning til spesialist." Videre uttalte han: "At en spesialist som holder et alminnelig faglig nivå, ville ha konstatert en skade som er erstatningsmessig relevant vil da ikke sette foreldelsesfristen i løp." Denne dommen er gitt under dissens 3-2, men annenvoterende uttalte seg ikke om dette spørsmålet i sitt votum. På bakgrunn av dette kan det konkluderes med at skadelidte i de fleste tilfeller ikke har en plikt til å la seg undersøke av en spesialist.

6.1.3.4 Skadelidtes egne forhold

Videre er et sentralt spørsmål hvilken betydning skadelidtes eget forhold skal tillegges. Dette er blant annet aktuelt dersom skadelidtes anfører at skaden forhindret vedkommende i å foreta de nødvendige undersøkelser. Rettspraksis og teori har til en viss grad anerkjent at det er rom for å ta i betraktning subjektive unnskyldningsgrunner.⁵⁷ I Rt. 1992 s. 64 (P-pille II) hadde skadelidte kommunikasjonsproblemer som følge av den erstatningsbetingende hendelsen.⁵⁸ Høyesterett kom til at skadelidte ikke var i stand til å ivareta sine interesser over en periode på seks og et halvt år, og til at kravet ikke var foreldet.

På bakgrunn av denne høyesterettsdommen kan det konkluderes med at skadelidtes subjektive forhold kan være relevant. Dette gjelder særlig i de tilfeller hvor grunnlaget for at de nødvendige undersøkelser ikke er igangsatt skyldes den erstatningsbetingende hendelsen.⁵⁹

---

⁵⁷ Jf. Røed (2010) s. 323.

⁵⁸ Mer om denne avgjørelsen se punkt 6.1.2.1.1. «V. Helsetilstand/skadetilstand».

⁵⁹ Hvorvidt skadelidtes egne forhold kan tillegges vekt er også berørt under punkt 6.1.2.1.1. «V. Helsetilstand/skadetilstand».

6.1.3.5 Oppsummering

Det fremgår av rettspraksis at domstolene er forsiktige med å konkludere med foreldelse i saker som gjelder erstatningskrav i personskadetilfellene.⁶⁰ Bugge uttaler at "(...) domstolene generelt nøler med å erklære et krav om erstatning for personskade som foreldet med den begrunnelse at skadelidte burde skaffet seg nødvendig kunnskap om skaden."⁶¹

Ifølge Røed fører en praksis hvor domstolene strekker seg langt i et slikt henseende til at foreldelsesreglene utvannes. Hun peker videre på at lovgiver har lagt mye arbeid i avveiningen av de ulike interessene regelverket ivaretar. Røed konkluderer allikevel med at en "slik rettsanvendelse synes imidlertid etter hvert å være innarbeidet og en del av den gjeldende rettsnorm."⁶² Hun finner støtte i dette utsagnet i Rt. 2007 s. 1479 og Rt. 2008 s. 1665.

Mitt synspunkt er at Erstatningsnemnda i sin praksis i varierende grad følger opp det standpunkt som Høyesterett har inntatt når det gjelder foreldelse av personskadeerstatningskrav og undersøkelsesplikt. Eksemplene jeg har vist til ovenfor illustrerer dette.

6.1.4 Skadelidtes rettsuvitenhet

Rettsuvitenhet/rettsvillfarelse innebærer villfarelse med hensyn til eksistensen av eller innholdet i rettsregler.⁶³

Hvorvidt skadelidtes rettsuvitenhet kan føre til at friststart settes fremgår ikke av foreldelsesloven eller forarbeidene til denne. Utgangspunktet er at manglende kunnskap om rettsregler ikke kan påberopes som unnskyldningsgrunn. Dette følger av rettspraksis og teori.⁶⁴

---

⁶⁰ Jf. Røed (2010) s. 325.

⁶¹ Jf. Bugge (1999) s. 455.

⁶² Jf. Røed (2010) s. 326.

⁶³ Jf. Gisle (2010) s. 346-347.

⁶⁴ Jf. Røed (2010) s. 327.

Høyesterett har i visse tilfeller åpnet for at rettsvillfarelse kan medføre at friststart utsettes. Dette fremgår blant annet av Rt. 1959 s. 525, Rt. 1979 s. 492 (Varfjell/Stifjell-dommen) og Rt. 1992 s. 64 (P-pille II). Samtidig fremgår det av rettspraksis at det skal mye til før slik uvitenhet medfører at friststarten utsettes.⁶⁵ Kjørven m. fl. konkluderer med utgangspunkt i rettspraksis med at: "På bakgrunn av dette kan man si at rettsvillfarelse bare kan være unnskyldelig der de faktiske forholdene ikke gir foranledning til å undersøke rettsreglene, og der man ikke alene i kraft av å være borger må forventes å ha kjennskap til reglene."⁶⁶

Erstatningsnemnda har i en rekke vedtak uttalt at rettsuvitenhet ikke fører til at friststart utsettes. I ENV-2011-306 heter det: "Rettsvillfarelse er i henhold til alminnelige erstatningsrettslige prinsipper søkers risiko." I ENV-2010-122 uttalte Erstatningsnemnda: "Nemnda anser videre at villfarelse rundt voldsoffererstatningsordningens eksistens ikke kan tillegges vekt." Dette standpunkt er fulgt opp i en rekke avgjørelser.⁶⁷

6.2 Foreldelsesloven § 9 nr. 2

Kravet foreldes likevel seinest 20 år etter at den skadegjørende handling eller annet ansvarsgrunnlag opphørte. Dette gjelder ikke ved personskade, dersom

(a) skaden er voldt i ervervsvirksomhet eller dermed likestilt virksomhet⁶⁸, eller er voldt mens skadelidte er under 18 år, og

(b) den ansvarlige, eller noen denne hefter for, før opphøret av det skadegjørende forhold kjente eller burde kjenne til at dette kunne medføre fare for liv eller alvorlig helseskade.

Denne bestemmelsen er begrunnet i hensynet til skadevolder, som skal slippe å holdes ansvarlig for skader som først viser seg lang tid etter den skadevoldende handlingen.⁶⁹

---

⁶⁵ Jf. Rt. 1979 s. 492, Rt 1992 s. 64, Rt. 2001 s. 905 og Kjørven m. fl. (2011) s. 207.

⁶⁶ Jf. Kjørven m. fl. (2011) s. 218.

⁶⁷ Se blant annet ENV-2010-1770, ENV-2010-1783, ENV-2010-2271, ENV-2011-506 og ENV-2011-3617

⁶⁸ Dette punktet i bestemmelsen vil ikke bli berørt ytterligere, da det er svært lite praktisk i forhold til voldsoffererstatning.

⁶⁹ Jf. Røed (2010) s. 332.

6.2.1 Fristens utgangspunkt

Det fremgår av foreldelsesloven § 9 nr. 2 at tyveårsfristen begynner å løpe ved "opphøret av den skadevoldende handling eller annet ansvarsgrunnlag". Denne bestemmelsen er først og fremst ment å ramme de skadevoldende handlinger som går over lengre tid. Dersom den skadevoldende handlingen foregår over lengre tid har det derfor ikke noe å si når handlingen settes i gang. Bestemmelsens første alternativ sikter til de aktive handlinger, mens bestemmelsens andre alternativ vil komme til anvendelse på erstatningsgrunnlag som bygger på for eksempel unnlattelse. Foreldelsesfristen løper da fra det tidspunkt handleplikten opphører. Jeg har ikke funnet noen eksempler fra Erstatningsnemnda hvor erstatningsgrunnlaget er unnlattelse.

6.2.2 Unntak fra tyveårsfristen

Bestemmelsen i foreldelsesloven § 9 nr. 2 annet punktum oppstiller unntak fra tyveårsfristen i første punktum. Unntaket ble innført ved lovendring 08.07.88 nr. 71. Hensikten med lovendringen var å bedre vernet for skadelidte som er påført senskader.⁷⁰ Dersom man ikke hadde et slikt unntak ville skadelidte som ikke har kunnskap om skaden kunne få sitt krav foreldet. Unntaket omfatter kun "personskade", jf. foreldelsesloven § 9 nr. 2 annet punktum. Det fremgår av forarbeidene at både fysisk og psykisk skade omfattes.⁷¹ Videre omfatter foreldelsesloven § 9 nr. 2 bokstav a) de tilfeller hvor skaden er voldt mens skadelidte er under 18 år, dette alternativet kom inn ved lovendring 25.06.04 nr. 51.

Det fremgår av bestemmelsens bokstav a) at den absolutte foreldelsesfristen på tyve år ikke løper dersom skadelidte er under 18 år. Dette er stadfestet av Erstatningsnemnda en rekke ganger.⁷² Videre fremgår det av bokstav b) at unntaket kun kommer til anvendelse dersom den ansvarlige for opphøret av de skadegjørende forhold kjente til eller burde kjenne til at handlingen kunne medføre fare for liv eller alvorlig helseskadene. Disse vilkårene er kumulative.

---

⁷⁰ Jf. Ot. prp. nr. 46 (1987-1988) s. 4.

⁷¹ Jf. Ot. prp. nr. 46 (1987-1988) s. 17

⁷² Jf. ENV-2010-89, ENV-2010-582 og ENV-2011-1399.

Bakgrunnen for denne regelen er at i de tilfeller hvor den skadegjørende handling finner sted tidlig i barndommen, bør ikke tyveårsfristen løpe mens skadelidte ennå er mindreårig. Der den skadevoldende handling finner sted når skadelidte er barn, vil skaden ofte materialisere seg når skadelidte har nådd en viss alder. Forarbeidene nevner som eksempler skader som følge av alvorlig mobbing, seksuelle overgrep og andre former for mishandling.⁷³

I forarbeidene til denne bestemmelsen er det forutsatt at unntaket fra tyveårsfristen kun gjelder for den delen av den skadevoldende handling som fant sted før skadelidte fylte 18 år.⁷⁴ Dette standpunkt er fulgt opp hos Erstatningsnemnda i blant annet ENV-2010-2667.

I tillegg er det et krav at den ansvarlige må ha hatt kunnskap om faren for liv eller alvorlig helseskade, for at unntaksbestemmelsen skal komme til anvendelse, jf. foreldelsesloven § 9 nr. 2 bokstav b). Når det søkes om voldsoffererstatning er et av vilkårene at det har skjedd en straffbar handling. Jeg har ikke funnet noen eksempler fra Erstatningsnemnda hvor det drøftes om den ansvarlige hadde kunnskap om fare for liv eller alvorlig helseskade. Etter min mening vil skadevolder i de fleste tilfeller ha denne kunnskapen når det er tale om en straffbar handling som kvalifiserer til søknad om voldsoffererstatning.

6.3 Foreldelsesloven § 11

Selv om foreldelsestiden er ute, kan krav på erstatning, oppreisning og inndragning som springer ut av en straffbar handling, settes fram under en straffesak der skyldneren blir funnet skyldig i det forhold som medfører ansvaret. Slikt krav kan også settes fram ved særskilt søksmål som er reist innen 1 år etter at fellende dom i straffesaken ble rettskraftig. Tilsvarende gjelder når skyldneren vedtar forelegg om forhold som nevnt.

---

⁷³ Jf. Ot. prp. nr 38 (2003-2004) s. 26.

⁷⁴ Jf. Ot. prp. nr. 38 (2003-2004) s. 35.

Denne bestemmelsen gjelder bare dersom saken har endt med domfellelse.⁷⁵

Bestemmelsen er et unntak fra hovedregelen i foreldelsesloven § 24 nr. 1 om at et krav som er foreldet ikke lenger kan gjøres gjeldende. Begrunnelsen for dette er at i de tilfeller hvor det er fastslått at en straffbar handling har funnet sted, bør skadelidte ha en utvidet adgang til å få inndrevet sitt krav.⁷⁶

Dette er forøvrig en tilleggsfrist, så det må alltid vurderes om fristen i foreldelsesloven § 9 nr. 1 også er oversittet. Dersom fristen i foreldelsesloven § 9 nr. 1 ikke er oversittet, vil kravet ikke være foreldet etter denne bestemmelsen.

Praksis fra Erstatningsnemnda viser at det ikke tas stilling til strafferettslig foreldelse dersom det er avsagt fellende dom i straffesaken. Dette fremgår blant annet av ENV-2010-785, ENV-2010-2543 og ENV-2011-3585. I disse tilfellene tar Erstatningsnemnda stilling til om ett års fristen er oversittet, jf. foreldelsesloven § 11.

6.4 Fristavbrytelse

Det fremgår av foreldelsesloven § 16 at foreldelsesfristen avbrytes når tvist om kravet bringes inn til avgjørelse ved et forvaltningsorgan som har særskilt myndighet til å avgjøre en slik tvist. Foreldelsen avbrytes derfor ved at det fremmes søknad om voldsoffererstatning til KfV.

7 Voldsoffererstatningsforskriften og forholdet til Grunnloven § 97

Det fremgår av Grunnloven § 97 at ingen lover kan gis med tilbakevirkende kraft.

Foreldelsesaspektet i forskriftssaker kommer til uttrykk ved at Erstatningsnemnda tar inn dette som et moment i rimelighetsvurderingen etter § 1.

Voldsoffererstatningsforskriften inneholder ingen regler om foreldelse.

Erstatningsnemnda viser blant annet til juridisk teori når de innfortolker

---

⁷⁵ Jf. LF-1999-941 og Røed (2010) s. 413.

⁷⁶ Jf. Ot.prp. nr. 38 (1977-1978) s. 64.

foreldelsesregler i rimelighetsvurderingen. Det siteres her fra Schønning (1991) s. 86: "I begrunnelsen til den kongelige resolusjon av 12.03.76 ble det uttalt at man fant det unødvendig med foreldelsesregler. Det ble imidlertid vist til at langvarig passivitet kunne tas med i rimelighetsvurderingen etter § 1. Særlig kan det være grunn til å avslå søknaden dersom skadelidte venter så lenge at erstatningskravet ville ha blitt foreldet etter de alminnelige erstatningsregler..."

I rundskriv G-17/01 på side 1-2 uttales det at den som har krav på voldsoffererstatning, må søke om erstatning før kravet er strafferettslig og sivilrettslig foreldet. Videre uttales det at det etter voldsoffererstatningsforskriften ikke gjelder slike absolutte foreldelsesregler, men at voldsoffererstatningsforskriften på den annen side ikke gir et rettskrav på erstatning.⁷⁷

Det kan stilles spørsmål ved hvorvidt praksisen som har utviklet seg er i strid med Grunnlovens § 97, og forbudet mot lover med tilbakevirkende kraft. Som en forlengelse av dette spørsmålet kan det stilles spørsmål ved om praksisen mangler hjemmel, og videre om dette fører til urimelig forskjellsbehandling. Nedenfor peker jeg på momenter som er lagt til grunn i teori og praksis som en begrunnelse for at det kan legges vekt på foreldelse i de sakene som behandles etter voldsoffererstatningsforskriften. Avslutningsvis vil jeg under hvert punkt gi mine synspunkter på hvorvidt Erstatningsnemnda begrunnelser er holdbare.

7.1 Fra en billighetsordning til en rettighetsordning

Av voldsoffererstatningsforskriften § 1 fremgår det at erstatning skal ytes "i den utstrekning det finnes rimelig." Den europeiske konvensjon av 24.11.83 om erstatning til voldsofre påla landene å opprette ordninger som gir rett til erstatning. I forarbeidene til voldsoffererstatningsloven ble det drøftet hvorvidt den norske ordningen kunne skape problemer i forhold til konvensjonen. Det ble konkludert med at den norske ordningen ikke gjorde det, da praktiseringen av voldsoffererstatningsforskriften var tilnærmet regelbundet. Videre ble det uttalt at "en rettighetsordning vil imidlertid

---

⁷⁷ Jf. Justis- og beredskapsdepartementet (2001) punkt 3.

harmonere bedre med konvensjonen."⁷⁸ Dette var bakgrunnen for at man ønsket å innføre en rettighetsordning i Norge da man gikk over fra en forskriftsbasert til en lovbasert ordning.

Det kan stilles spørsmål ved om det foreligger hjemmel for å avvise en søknad etter voldsoffererstatningsforskriften alene med henvisning til at kravet er foreldet.

Legalitetsprinsippet setter skranke ved at inngrep i borgernes rettssfære krever hjemmel i lov.⁷⁹ Erstatningsnemnda kommer til at de kan vektlegge foreldelse, jf. blant annet ENV-2010-144 og ENV-2010-721, da det følger av voldsoffererstatningsforskriftens ordlyd at det kan utbetales erstatning "i den utstrekning det finnes rimelig".

Erstatningsnemnda har ved flere anledninger avvist at legalitetsprinsippet setter skranker for å praktisere foreldelsesregler i sakene som behandles etter voldsoffererstatningsforskriften. Jeg finner det likevel nødvendig å gå nærmere inn på dette spørsmålet.

Det går ikke frem av voldsoffererstatningsforskriften at foreldelsesregler skal gjøres gjeldende. Heller ikke i forarbeidene uttales dette. I rundskriv G-17/01 uttales det at det etter voldsoffererstatningsforskriften *ikke* gjelder absolutte foreldelsesregler, men at denne heller ikke gir rettskrav på erstatning.

I avgjørelsen ENV-2011-813 bemerkes det også at alminnelig erstatningsrettslige synspunkter er relevante etter voldsoffererstatningsordningen. I alminnelig erstatningsrett følger man vanlige foreldelsesregler. Dette kan vanskelig være noen holdbar begrunnelse, da foreldelsesreglene ikke ble praktisert etter voldsoffererstatningsforskriften før slike regler ble innført i voldsoffererstatningsloven.

Praksis fra Erstatningsnemnda tyder på at det i saker etter voldsoffererstatningsforskriften legges absolutte foreldelsesregler til grunn.⁸⁰ Etter min mening har ikke Erstatningsnemnda hjemmel til dette. Erstatningsnemnda har imidlertid, som Schönning skriver, adgang til å vektlegge langvarig passivitet i

---

⁷⁸ Jf. Ot. prp. nr. 4 (2000-2001) s. 18.

⁷⁹ Jf. Gisle (2010) s. 235 og Graver (2007) s. 71.

⁸⁰ Jf. blant annet ENV-2010-2505, ENV-2011-853, ENV-2011-1338 og ENV-2011-1763.

rimelighetsvurderingen. I flere av sakene hvor Erstatningsnemnda kommer til at sakene er foreldet avviser de søknaden om voldsoffererstatning på bakgrunn av dette, selv om kravet skal vurderes på bakgrunn av en rimelighetsvurdering, jf.

voldsoffererstatningsforskriften i § 1. Mye kan tyde på at det i flere av disse tilfellene kunne være "rimelig" å tilkjenne erstatning selv om kravet var foreldet, særlig med tanke på at det ikke ble lagt foreldelsesregler til grunn før dette ble innført ved lovfesting i 2001.

7.2 Lemping av anmeldelsesvilkåret

Kravet om anmeldelse har tilknytning til foreldelsesreglene i voldsoffererstatningsloven. Tidligere var det et vilkår at forholdet var anmeldt uten unødig opphold. Bestemmelsen ble endret ved lov 21.12.07 nr. 125. Foreldelsesreglene og regelen om anmeldelse uten unødig opphold har en nær sammenheng, ved at de kan ha den virkning at kravet faller bort på grunn av passivitet.

I forarbeidene til endringsloven av 21.12.07 nr. 125 fremgår det at en sen anmeldelse i seg selv ikke bør føre til at søkeren ikke får voldsoffererstatning i saker der bevisene er tilstrekkelige, og de øvrige vilkårene for voldsoffererstatning er til stede.⁸¹

I sitt høringsnotat av 08.04.05 skrev Justisdepartementet at: "(...) mange ofre for voldsforbrytelser vil i perioden etter forbrytelsen har skjedd være i en forfatning som etter omstendighetene gjør det urimelig streng å avslå erstatning fra staten utelukkende fordi anmeldelsen ikke har skjedd med tilstrekkelig hurtighet." Departementet kom til at vilkåret om anmeldelse uten unødig opphold burde fjernes, selv om en rask anmeldelse isolert sett ble sett på som viktig for å få oppklart sakene.⁸²

Erstatningsnemnda har i flere avgjørelser etter voldsoffererstatningsforskriften lagt vekt på om saken er strafferettslig eller sivilrettslig foreldet. I flere saker ser Erstatningsnemnda på forholdet til foreldelse og regelen om anmeldelse uten unødig opphold i sammenheng. En sak som illustrerer dette er ENV-2008-1503.⁸³ I denne

---

⁸¹ Jf. Ot prp. nr. 10 (2007-2008) s. 24.

⁸² Jf. Ot. prp. nr. 10 (2007-2008) s. 24.

⁸³ Mer om faktum i denne saken, se punkt 6.1.2.1.1. "I. Skadetypen"

saken uttalte Erstatningsnemnda: "Nemda finner imidlertid, på bakgrunn av harmoniseringshensyn, at reglene om foreldelse bør være et tungtveiende moment ved vurderingen om unntaket i voldsoffererstatningsloven § 3 tredje ledd siste punktum skal komme til anvendelse, også på forhold som behandles etter forskriften."

Erstatningsnemnda fant at det ikke forelå særlige grunner for å gjøre unntak fra vilkåret om anmeldelse uten unødig opphold, og la vekt på at det forhold som lå til grunn for søknaden var strafferettslig og formuerettslig foreldet.

I ENV-2010-144 bemerket Erstatningsnemnda at når det er lempet på anmeldelsesvilkåret i saker som behandles etter voldsoffererstatningsforskriften må man ta foreldessynspunkt med i vurderingen om hvorvidt voldsoffererstatning skal tilkjennes. Erstatningsnemnda uttalte at dersom dette ikke gjøres vil man få en "utilsiktet forskjellsbehandling ved at de nye sakene (etter loven) rammes av foreldelsesregelen i voldsoffererstatningsloven § 3 annet ledd, mens forskriftssaker ikke har en slik avgrensing."

Tidligere praksis fra Erstatningsnemnda viser at man i mange saker kom til at vilkåret om anmeldelse uten unødig opphold ikke kunne gjøres gjeldende i visse saker. Dette gjaldt blant annet saker hvor grunnlaget for søknaden var seksuelle overgrep mot barn utført av en nærstående slektning.⁸⁴ Erstatningsnemnda har også gjort unntak fra vilkåret om anmeldelse uten unødig opphold dersom det forelå et avhengighetsforhold mellom skadevolder og skadelidte.⁸⁵ Noe slikt unntak praktiseres ikke per i dag dersom saken er foreldet. Dette innebærer at dersom søknad om voldsoffererstatning ble fremmet før reglene om foreldelse ble innført, og saken ikke var anmeldt uten unødig opphold, ville skadelidte kunne ha fått innvilget erstatning dersom et av unntakene kom til anvendelse. Dersom saken er foreldet er søker etter dagens regelverk avskåret fra å få

---

⁸⁴ Ved å skrive inn søkeordene "anmeldelse uten unødig opphold", "unntak" og "nærstående" fikk jeg 298 treff i lovdata. Jeg har ikke undersøkt nærmere i hvor mange av disse sakene voldsoffererstatning ble innvilget. Dette tyder for øvrig på at Erstatningsnemnda i stor grad har omtalt dette unntaket, og man må kunne presumere at de også i mange saker har gjort unntak fra vilkåret om anmeldelse uten unødig opphold. Se for eksempel ENV-2003-208, ENV-2003-217, ENV-2004-287 og ENV-2006-1043.

⁸⁵ Ved å skrive inn søkeordene "anmeldelse uten unødig opphold", "unntak" og "avhengighetsforhold" fikk jeg 435 treff i Lovdata. Selv om flere av disse sakene kan være de samme som jeg fikk ved det forrige søket (jf. fotnote nr. 54) tyder dette på at Erstatningsnemnda i stor grad også har gjort unntak fra dette vilkåret på grunnlag av avhengighetsforhold mellom skadevolder og skadelidte. Se for eksempel ENV 2004-185 og ENV-2006-1130.

innvilget voldsoffererstatning. Etter min mening fører dette til urimelig forskjellsbehandling. Spørsmålet er ikke omtalt i forarbeidene, eller av Erstatningsnemnda. En tankevekker er at en av begrunnelsene til at foreldelse også vektlegges etter voldsoffererstatningsforskriften er hensynet til likebehandling. Praksisen i dag, og praksisen frem til lovendringen kan etter min mening føre til urimelig forskjellsbehandling. Hensynet til likebehandling er også temaet for neste punkt.

7.3 Hensynet til likebehandling

Som en forlengelse av det jeg omtalte i punkt 7.2. om lemping av anmeldelsesvilkåret har også Erstatningsnemnda uttalt at hensynet til likebehandling og harmonisering tilsier at foreldelsesreglene også bør tillegges vekt i forskriftssakene.⁸⁶ I vedtaket referert til ovenfor (ENV-2010-144) understrekte Erstatningsnemnda at det bør utvikles en lik praksis i nokså like saker. Videre fremgår det av dette vedtaket at dersom man tar hensyn til foreldelsesreglene i forskriftssakene unngår man forskjellsbehandling. Erstatningsnemnda påpekte her at begrepet "rimelig", jf. voldsoffererstatningsforskriften § 1, åpner for en fri skjønnsmessig vurdering innenfor de rammer hensynet til likebehandling setter.

ENV-2011-1351 gjaldt en skadelidt som hadde fremmet søknad om voldsoffererstatning hvor brødrene tidligere hadde fått voldsoffererstatning på grunn av samme forhold. KfV innvilget søknaden om voldsoffererstatning, men vedtaket ble påklaget med anførsel om at oppreisningsbeløpet var satt for lavt. KfV viste til at en søker i samme sakskompleks, som fremmet søknad om voldsoffererstatning før passivitetsbetraktninger ble innfortolket i rimelighetsvurderingen i voldsoffererstatningsforskriften § 1, ble tilkjent erstatning. KfV viste videre til et brev fra Departementet av 14.12.10, hvor de uttalte at likebehandlingsprinsippet kan være et hensyn som tas med i rimelighetsvurderingen etter voldsoffererstatningsforskriften § 1. Erstatningsnemnda uttalte at hensynet til likebehandling av volds ofre var bakgrunnen for at passivitetsbetraktninger ble innfortolket i rimelighetsvurderingen. Videre uttalte Erstatningsnemnda at i saker som blir behandlet etter voldsoffererstatningsforskriften

---

⁸⁶ Jf. ENV-2010-144.

blir foreldelsesreglene hensyntatt ved rimelighetsvurderingen etter § 1. Ved å se hen til foreldelsesregler i saker som behandles etter voldsoffererstatningsforskriften, vil man unngå at yngre saker blir foreldet, mens de eldre ikke blir det, i følge Erstatningsnemnda. Erstatningsnemnda var av den oppfatning at hensynet til likebehandling mellom voldsofre generelt måtte vektlegges foran likebehandling av søkere i samme sakskompleks.

Erstatningsnemnda la her en annen forståelse til grunn enn KfV, da de tolket uttalelsene fra Justisdepartementet dithen at likebehandling mellom voldsofre måtte vektlegges fremfor likebehandling av søkere i samme sakskompleks. Erstatningsnemnda fant støtte for dette synspunktet i tidligere avgjørelser, blant annet ENV-2011-736 og ENV-2011-738, hvor sakene hadde utgangspunkt i samme sakskompleks, men ulike søknadstidspunkt. Erstatningsnemnda kom til at det ikke var rimelig å tilkjenne erstatning i ENV-2011-1351. Fristen for å omgjøre vedtak til ugunst for klager var imidlertid ute, jf. forvaltningsloven § 35, følgelig ble KfVs vedtak stadfestet.

En annen sak som gjaldt et lignende forhold er ENV-2005-472a. I denne saken hadde KfV avslått søknaden om voldsoffererstatning med den begrunnelse at forholdet ikke var anmeldt uten unødig opphold. Erstatningsnemnda omgjorde KfVs vedtak. Saken gjaldt seksuelle overgrep utført av en lege. Det hadde vært ti tidligere tilfeller hvor oppgitt skadevolder hadde vært den samme, og overgrepene tilsvarende. Erstatningsnemnda tilkjente skadelidte voldsoffererstatning under henvisning til at et avslag i saken ville føre til et "sterkt urimelig resultat grunnet forskjellsbehandling. Nemnda finner det naturlig å se saken i sammenheng med de øvrige sakene, og ser hen til at de er tilsvarende hva angår de påståtte overgrepene og tidsforløpet mellom disse og anmeldelsene." Spørsmålet om foreldelse ble ikke berørt i det hele tatt. I denne saken kom følgelig Erstatningsnemnda til at hensynet til likebehandling av søkere i samme sakskompleks kunne, og burde tillegges vekt. Det kan nå synes som om Erstatningsnemnda har fraveket denne oppfatning, i hvert fall når det gjelder reglene om foreldelse.

Dette kan oppleves som urimelig for mange søkere. Etter min mening kan det stilles spørsmål ved denne praksisen. Det kan synes som om Erstatningsnemnda benytter seg

av likebehandlingsbetraktninger i de tilfellene dette kan begrunne et avslag på voldsoffererstatning. I de tilfeller hvor hensynet til likebehandling kan begrunne at voldsoffererstatning bør innvilges, tar ikke Erstatningsnemnda hensyn til dette, jf. det jeg har sagt ovenfor om anmeldelse uten unødig opphold og unntakene til dette.

8 Forholdet til ordningen med rettfærdsvederlag (billighetserstatning)

Rettfærdsvederlag er en offentlig erstatningsordning hvor avgjørelsen er basert på rimelighetsbetraktninger. Avgjørelser treffes av rettfærdsvederlagsutvalgene.

Sekretariatet til utvalgene er Statens sivilrettsforvaltning.

Rettfærdsvederlagserstatningens øvre grense er kr. 200.000.⁸⁷ Gjennom praksis er det utviklet to hovedvilkår for å tilkjenne rettfærdsvederlag: at søkeren har kommet spesielt uheldig ut i forhold til andre i samme situasjon, eller at det offentlige er å bebreide.

Disse to vilkårene virker ofte sammen. De nærmere vilkår for ordinær

rettfærdsvederlagsordning fremgår av St. prp. nr. 72 (1998-1999). Det gjelder ingen

frister for å søke om rettfærdsvederlag. Det ble drøftet om man skulle ha en

foreldelsesfrist for det erstatningsberettigede forholdet da denne ordningen ble innført.

Justiskomiteen avviste at man skulle ha noen foreldelsesfrist. Det ble vist til at

rettfærdsvederlagsordningen etter sin art ofte er siste utvei, det siste sikkerhetsnettet, og

dette slo igjennom så sterkt at Stortinget i utgangspunktet ikke ønsket å sette noen

formelle skranker for søkeren. Justiskomiteen kommenterte at jo eldre saken er, jo

vanskeligere vil det bli å ha en effektiv og forsvarlig saksbehandling.⁸⁸ I stedet for å

innføre en foreldelsesfrist, ga Justiskomiteen en fullmakt til å avvise saken dersom det

ville være uforholdsmessig vanskelig å få fram tilstrekkelig informasjon for å kunne

vurdere saken på en betryggende måte.⁸⁹ Hensynet til skadevolder ble ikke berørt i det

hele tatt.

---

⁸⁷ Statens sivilrettsforvaltning (u.å.).

⁸⁸ Innst S. nr. 4 (1999-2000) punkt 2.2.2.

⁸⁹ Jf. Tømmerås (2002) s. 113.

Straffbare handlinger utført etter 1975, og som reguleres av voldsoffererstatningsordningen, gir ikke grunnlag for søknad om rettsferdsvederlag, da søkers rettsstilling anses som uttømmende regulert ved voldsoffererstatningsordningen. Dette er fastslått i blant annet ENV-2003-195, ENV-2004-74, ENV-2005-574 og ENV-2006-1334.

Voldsoffererstatningsordningen gjelder for straffbare handlinger begått etter 01.01.75.

Det ble uttalt i ENV-2004-242 og ENV-2006-1870 at dersom forholdet fortsatte etter 01.01.75, slik at man strafferettslig kan tale om et sammenhengende straffbart forhold, kan også den del av overgrepene som skjedde før 01.01.75 behandles etter voldsoffererstatningsordningen. I ENV-2006-1870 fant Erstatningsnemnda at de anførte overgrepene måtte anses som ett sammenhengende straffbart forhold som først ble avsluttet etter 1975. Det ble vist til overgrepenes karakter, at de skal ha funnet sted med jevne mellomrom og var utført av samme gjerningsperson. Også den del av overgrepene som fant sted før 01.01.75 kunne derfor behandles etter voldsoffererstatningsordningen.

Ved en eventuell erstatning etter voldsoffererstatningsordningen skal beløpet som er tilkjent i rettsferdsvederlag komme til fratrukk, jf. voldsoffererstatningsforskriften § 6 nr. 3.

ENV-2006-2526 gjaldt forholdet mellom rettsferdsvederlag og voldsoffererstatningsordningen. I denne saken ble søknaden avslått av KfV på grunn av at de straffbare handlingene hadde funnet sted før 01.01.75. Avslaget ble klaget inn til Erstatningsnemnda. Søker hadde, etter at søknaden ble levert, opplyst at anførte voldshandlinger skulle ha funnet sted fra cirka 1960 til 1977. Erstatningsnemnda la søkers forklaring til grunn hva gjaldt tidsangivelsen for de oppgitte overgrepene. Det fremgikk av dokumentene i saken at søker ved inngivelse av søknaden ikke hadde angitt helt eksakt tidsperiode fordi hun følte seg som et sterkere og bedre menneske ved å hevde overfor andre og seg selv at overgrepene opphørte da hun ble så gammel at hun burde visst at hun skulle si nei. Erstatningsnemnda kom derfor til at hele det straffbare forholdet var omfattet av voldsoffererstatningsordningen. Søkeren ble tilkjent kr. 150.000 i oppreisning. På bakgrunn av denne avgjørelsen kan man legge til grunn at

Erstatningsnemnda i stor grad vektlegger skadelidtes forklaring når det gjelder når de straffbare handlingene har funnet sted.

Dersom en søknad om voldsoffererstatning blir avvist på grunn av at et av vilkårene for voldsoffererstatning ikke er oppfylt, kan man ikke senere fremme søknad om rettferdsvederlag. Dersom saken er strafferettslig og sivilrettslig foreldet vil ikke KfV innvilge voldsoffererstatning. Det kan være at vilkårene for å søke om rettferdsvederlag i utgangspunktet er oppfylt, men skadelidte er da avskåret fra å søke om dette. I mange overgrepssaker er dette nettopp problemet: Skadelidte fremmer søknad om voldsoffererstatning, men får avslag på grunn av at saken er strafferettslig og sivilrettslig foreldet. Det avgjørende for om skadelidte kan søke om rettferdsvederlag er om de forskjellige voldshandlingene kan anses som ett sammenhengende straffbart forhold.

En annen virkning av reglene er at det ofte vil "lønne" seg for søker å hevde at det straffbare forholdet ble avsluttet før 01.01.75. På denne måten slipper man å forholde seg til foreldelsesreglene.

9 Adgangen til å frafalle foreldelsesinnsigelse

9.1 Hjemmelen for staten til å frafalle foreldelsesinnsigelse

Utgangspunktet er at adgangen til å frafalle foreldelsesinnsigelse ved krav mot staten tilfaller Stortinget, jf. Grunnloven § 75 d). Ved Stortingsvedtak av 24.03.55 ble Kongen gitt en generell fullmakt til å treffe slike avgjørelser. For frafall av foreldelsesinnsigelser inntil ti år tilbake er denne myndigheten gitt til departementene, jf. kongelig resolusjon 20.12.02. Departementene kan på bakgrunn av denne fullmakten frafalle foreldelsesinnsigelser med utgangspunkt i en rimelighetsbetraktning.

Det enkelte departement har fullmakt til å frafalle foreldelsesinnsigelse for krav på under kr. 250.000. Ved beløp på over kr. 250.000, eller ved saker av prinsipiell betydning skal saken forelegges Justisdepartementet for uttalelse, jf. kongelig resolusjon 20.12.02 § 1 (3). Det enkelte departement kan delegere avgjørelsesmyndigheten til underliggende større etat dersom kravet gjelder beløp med inntil kr. 100.000.

9.2 Frafall av foreldelsesinnsigelse i voldsoffererstatningssaker

Spørsmålet om KfVs adgang til å frafalle foreldelsesinnsigelse ble forelagt justisminister Grete Faremo 16.12.11.⁹⁰ Spørsmålet ble stilt av Trine Skei Grande. Hun stilte spørsmål om barnehjemsbarn som er påført PTSD skulle kunne reise krav om voldsoffererstatning uten hensyn til foreldelse. For ordens skyld vil jeg bemerke at Grandes spørsmål bare vil være relevant for skadelidte som oppholdt seg på barnehjem etter 01.01.75, hvor det inntraff straffbare handlinger, da erstatningskrav på bakgrunn av hendelse før dette er omfattet av rettfærdsvederlagsordningen.

Justisministeren besvarte dette spørsmålet ved innledningsvis å peke på de forskjellige fristene man opererer med i voldsoffererstatningsloven § 3. Justisministeren understrekte videre at foreldelsesreglene er kompliserte, og at hun ville "sørge for at de blir gjort kjent for aktørene på egnet måte". Justisministeren konkluderte med at KfV ikke kan frafalle foreldelsesinnsigelser når det gjelder statens midler, da det ikke foreligger hjemmel for dette. Voldsoffererstatningsloven gir ikke noen skjønnsmessig adgang til å innvilge erstatning når kravet er foreldet. Er kravet foreldet må derfor erstatning avslås.

Videre kom justisministeren nærmere inn på om det enkelte fagdepartement har myndighet til å frafalle foreldelsesinnsigelse i voldsoffererstatningssaker. Justisministeren viste til forarbeidene til foreldelsesloven hvor det fremgår av komiteens uttalelser at staten bør frafalle sin foreldelsesinnsigelse uten unntak, der skadelidte vil lide et uforskyldt tap. Komiteen understreket viktigheten av at denne

---

⁹⁰ Grete Faremo og Trine Skei Grande (2011).

praksisen følges opp, særlig i de tilfeller hvor det reises krav mot det offentlige for feil eller forsømmelser mot barn eller unge. Justisministeren avsluttet sitt svar til Grande med: "Mitt inntrykk er at staten i praksis følger den forsiktighetslinje som ble skissert i Innst. O. nr. 18 (1995-96). Men hver sak og hvert sakskompleks vurderes konkret."

Justisministeren ga ikke Grande noe direkte svar på spørsmålet sitt. Hvorvidt barnehjemsbarn som er påført PTSD kan søke om voldsoffererstatning uten hensyn til reglene om foreldelse er fortsatt uavklart.

Praksis fra Erstatningsnemnda tilsier, i tråd med Faremos uttalelser, at det ikke vil være aktuelt for voldsoffererstatningsmyndighetene å frafalle foreldelsesinnsigelse i de sakene som Grande sikter til. Hvorvidt Justisdepartementet vil gjøre dette er imidlertid ikke avklart i praksis.

9.3 Nordsjødykker-sakene

Den 17.01.07 ble det fremmet representantforslag om å klargjøre at foreldelse ikke skal kunne påberopes av statlige myndigheter i saker der staten selv kan mistenkes for å ha bidratt til å holde vesentlige opplysninger tilbake.⁹¹ Dette skjedde i forbindelse med at en rekke nordsjødykkere fremmet erstatningskrav mot staten for skader de var påført. Justiskomiteen ga ikke sin tilslutning til dette forslaget, da de kom til at det ikke var grunnlag for en slik regel. Det ble videre pekt på at eventuelle uheldige utslag i reglene i konkrete enkeltsaker kan avbøtes på en annen måte enn ved en lovendring, for eksempel ved at staten unnlater å påberope seg foreldelse.⁹²

I St.meld. nr. 47 (2002-2003) punkt 4.3.5. uttaler Departementet følgende: "Det er praksis for at staten ikke påberoper seg foreldelsesregler ved visse saker om erstatning for personskade. Departementet antar at det ved eventuelle erstatningssøksmål fra dykkerne ikke vil være aktuelt for staten å påberope seg foreldelse." Foreldelse ble heller ikke påberopt av Regjeringsadvokaten i de sakene som gjaldt erstatningskrav fra dykkere i Nordsjøen, se for eksempel Rt. 2009 s. 1237.

---

⁹¹ Jf. Jan Arlid Ellingsen m. fl. (2007).

⁹² Innst. O. nr. 67 (2007-2008).

Disse sakene skiller seg fra saker som gjelder voldsoffererstatning ved at det her var tale om at staten var mistenkt for å ha holdt vesentlige opplysninger tilbake. Hvorvidt disse sakene kan ha noen overføringsverdi på saker som gjelder voldsoffererstatning er tvilsomt. Men sakene illustrer i hvert fall at det kan være aktuelt for staten å frafalle foreldelsesinnsigelse for skadelidte i samme sakskompleks dersom staten er å bebreide.

10 Foreldelse – det nye avvisningsgrunnlaget?

KfV fører ingen statistikk over hvorvidt avslaget var begrunnet i foreldelse.⁹³ Heller ikke Erstatningsnemnda fører noen statistikk over de klagene de får inn.⁹⁴ Jeg har derfor utarbeidet en egen statistikk over dette på bakgrunn av Erstatningsnemndas vedtak som er publisert i Lovdata. Denne statistikken er utarbeidet på grunnlag av sammendragene av sakene. I flere av sakene er avvisningsgrunnlaget sammensatt, søknaden har for eksempel blitt avvist på grunn av foreldelse og kravet til sannsynlighetsovervekt. I noen tilfeller kan det også være at sakene er fremmet på grunnlag av et annet vilkår enn det Erstatningsnemnda kommer til at ikke er oppfylt. Det må derfor tas forbehold om at grafene ikke er 100 prosent presise. Jeg er imidlertid av den oppfatning at grafene gir et godt bilde på utviklingen til Erstatningsnemnda de siste årene. Se tabell 1.

Denne tabellen viser at 20 prosent av sakene til Erstatningsnemnda i 2007 ble avvist på grunn av vilkåret om anmeldelse uten unødig opphold, eventuelt manglende anmeldelse. I 2007 ble 0,20 prosent avvist på grunn av foreldelsesreglene. I 2011 var bildet temmelig annerledes. I 2011 ble 19 prosent av sakene avvist på grunn av foreldelsesregler. 3,4 prosent av sakene ble avvist på grunn av anmeldelsesvilkåret. Vilkåret om anmeldelse uten unødig opphold ble fjernet ved lovendring 21.12.07. Utviklingen er derfor naturlig, ved sakene som avvises på grunn av anmeldelse minker i antall. I Ot. prp. nr. 10 (2007-2008) s. 8 fremgår det at den mest benyttede avslagsgrunn

---

⁹³ Telefonsamtale med KfV. 07.02.12. Her ble det klart at de fører noe statistikk over avvisningsgrunnlaget, men foreldelse havner i en "sekkekategori" sammen med andre avvisningsgrunnlag. Det finnes med andre ord ingen komplett statistikk over hvor mange søknader KfV avviser på grunn av foreldelse.

⁹⁴ E-post fra Ellen Ystgaard Tjemasland seksjonsleder ved Statens sivilrettsforvaltning 14.02.12.

var at kravet om anmeldelse uten unødige opphold og kravet om klar sannsynlighetsovervekt ikke var oppfylt. Det kan synes som om dette når har endret seg. Per i dag er de mest hyppige avvisningsgrunnene foreldelsesreglene og kravet om klar sannsynlighetsovervekt.

Utviklingen etter 2007 har skjedd gradvis. Fra 2010 til 2011 var det en økning på 6 prosent hva gjaldt saker som ble avvist på grunn av foreldelsesreglene. Hva denne økningen skyldes vites ikke. Mulige årsaker kan være:

- 1) Stadig flere klager på vedtak fra KfV som avslås på grunn av foreldelse.
- 2) KfV avslår flere søknader på grunn av foreldelse:
  - a) På grunn av mer kunnskap om foreldelsesreglene.
  - b) På grunn av for liten kunnskap om foreldelsesreglene: KfV avviser søknader for å få en avklaring fra Erstatningsnemnda på hvordan foreldelsesreglene skal praktiseres.

Mye kan tyde på at foreldelsesreglene er det nye avvisningsgrunnlaget, i tillegg til kravet om klar sannsynlighetsovervekt. 16 prosent av avslagene som ble klagt inn til Erstatningsnemnda i 2011, ble avvist på grunn av foreldelsesreglene. Siden lovendringen kom i 2007 hvor kravet til anmeldelse uten unødige opphold ble fjernet, har det vært en gradvis økning i disse klagene.

Det blir spennende å se hvordan utviklingen blir i 2012, om det fortsatt er en økning i saker som blir avvist av Erstatningsnemnda på grunn av foreldelsesreglene.

11 Noen rettspolitiske betraktninger

Det fremgår ikke klart av forarbeidene til voldsoffererstatningsloven hva som var hensynene som begrunnet ønsket om å innføre foreldelsesregler. Det uttales imidlertid i tilknytning til dette at det ved lovfesting ble innført en rettighetsordning, og at det

derfor måtte innføres foreldelsesregler.⁹⁵ I forarbeidene til foreldelsesloven ble avviklings-, innrettelses- og bevisshensyn fremholdt som de viktigste hensynene.⁹⁶ Etter min mening kan imidlertid andre hensyn også gjøre seg gjeldende i betraktning til foreldelsesregler i sammenheng med voldsoffererstatning. Jeg vil derfor i det følgende gjøre rede for de hensyn som taler for og mot foreldelsesregler generelt, og i tilknytning til voldsoffererstatning.

11.1 Hvilke momenter taler for foreldelsesregler

Avviklingshensynet

Et hensyn som generelt kan begrunne foreldelsesregler, er hensynet til at man skal kunne avvikle saker. Dette kan forklares med at man har et behov for å få ting ut av verden når det har gått en viss tid.

Parter kan ha innrettet seg på bakgrunn av at et krav ikke vil komme, for eksempel hvis kravet ikke var kjent for den påståtte ansvarlige, eller hvis det kunne fremstå som tvilsomt om det forelå et krav. Foreldelsesregler gir en oppfordring til de som har krav til å fremme kravene tidligst mulig.

Oppfordringshensynet

Foreldelsesregler kan motvirke at uærlige personer fremmer mindre klare krav på et så sent tidspunkt at tiden kan ha svekket motbevisene. Foreldelsesregler kan på denne måten være med på å oppfordre til at krav blir fremmet så fort skadelidte har mulighet til det. Dette gjør seg gjeldende for søknader om voldsoffererstatning. Ved at skadelidte må forholde seg til visse frister, får skadelidte en oppfordring til å søke om erstatning når vedkommende har den nødvendige kunnskapen om skaden og den ansvarlige. Dette hensynet har nær sammenheng med avviklingshensynet.

---

⁹⁵ Jf. Ot. prp. nr. 10 (2000-2001) s. 44.

⁹⁶ Jf. Ot. prp. nr. 38 (1977-1978) s. 31

Bevis hensyn

Dersom det har gått lang tid vil det ofte være vanskelig å bevise hva som faktisk har skjedd. Desto lengre tid det som gått, desto vanskeligere lar hendelsesforløpet seg bevise. Dette gjør seg gjeldende når det gjelder voldsoffererstatning, i den grad at det kreves klar sannsynlighetsovervekt for at et straffbart forhold har funnet sted, jf. voldsoffererstatningsloven § 3 (4).

I saker som gjelder voldsoffererstatning er det imidlertid skadelidte som må fremlegge bevis. Bevis kan være egenerklæring, spesialisterklæring, uttalelser fra venner/familie, fastlegejournal, Nav-journaler og lignende. Det er skadelidte som må bevise at det foreligger klar sannsynlighetsovervekt for at det straffbare forholdet har funnet sted. Skadelidte har både bevisbyrden og tvilsrisikoen. Dette innebærer at dersom skadelidte ikke klarer å bevise at det foreligger klar sannsynlighetsovervekt for at det aktuelle straffbare forholdet har funnet sted, vil søknaden om voldsoffererstatning bli avslått. Det kan dermed synes som om dette hensynet kun har begrenset vekt. Voldsoffererstatningsmyndigheten avgjør om voldsoffererstatning skal utbetales på bakgrunn av den informasjon skadelidte legger frem.

Innrettelseshensyn

Dersom det innvilges voldsoffererstatning kan staten søke regress hos skadevolder hvis det er utvist skyld, eller skadevolders økonomi eller forholdene ellers tilsier det, jf. voldsoffererstatningsloven § 15 (2). Det er KfV som avgjør om det skal søkes regress, jf. tredje ledd. Dersom det ikke fantes noen foreldelsesregler ville et slikt regresskrav kunne bli fremmet overfor skadevolder flere titalls år etter den straffbare handlingen opphørte. Dette gjelder også hvis saken har vært under politietterforskning og har blitt henlagt.

Det kan synes tvilsomt om dette hensynet gjør seg like gjeldende i de tilfellene staten ikke søker regress hos skadevolder. I den grad dette hensynet blir aktuelt i slike tilfeller vil være ved statens utforming av sine budsjetter. Ved utbetaling av voldsoffererstatning er det imidlertid svært vanskelig å beregne hvor mye det vil utbetales uavhengig av foreldelsesreglene, og dette hensynet vil således ha begrenset vekt i dette henseende.

Av forarbeidene til voldsoffererstatningsloven fremgår det at: "Samfunnet har både et ansvar for å sikre individet mot voldsovergrep og et ansvar for å bidra til å reparere skader der overgrep har funnet sted."⁹⁷ I forarbeidene til voldsoffererstatningsloven synes holdningen gjennomgående å være at samfunnet har en plikt til tilby en tilstrekkelig dekning for de skadelidte som har et berettiget krav på erstatning. Hensynet til at staten som erstatningsutbetaler skal kunne innrette seg er ikke berørt verken i forarbeidene til voldsoffererstatningsloven eller foreldelsesloven. Det at samfunnet som sådan skal kunne innrette seg med tanke på et eventuelt erstatningskrav kan derfor ikke tillegges noen stor vekt.

Trygghetshensyn

Et moment som taler for foreldelsesregler kan være at de er et vern mot uforutsette krav ut fra hensynet til skyldnerens trygghet. Dette hensynet har sammenheng med innrettelseshensynet. Det kan argumenteres med at skadevolder kan ha et behov for å legge saken bak seg. Det kan oppleves som urettferdig for skadevolder dersom vedkommende stadig skal føle seg utrygg ved at et erstatningskrav kan komme flere tiår etter at den straffbare handling opphørte, eller etter at straffesaken er henlagt. Dette hensynet har i likhet med innrettelseshensynet begrenset vekt når det kommer til voldsoffererstatning, siden det ikke alltid søkes om regress fra skadevolder. Det kan imidlertid argumenteres for at det vil føles som en slags skyldkonstatering for skadevolder dersom voldsoffererstatning innvilges, men etter min mening kan dette kun ha begrenset vekt der staten er erstatningsansvarlig.

Rettstekniske og prosessøkonomiske hensyn

Dersom det har gått veldig lang tid kan det være vanskelig for antatt skadevolder å bevise at det anførte straffbare forholdet ikke har funnet sted. Dette momentet gjør seg gjeldende for KfV og Erstatningsnemnda, da det etter lang tid er svært vanskelig å finne ut hva som egentlig skjedde. For øvrig viser jeg til min drøftelse under bevishensyn. Det kan være svært kostnadskrevenende og tidkrevenende å innhente bevis dersom det straffbare forholdet opphørte for lenge siden. Dette momentet kan ikke ha spesielt stor

---

⁹⁷ Jf. Ot.prp. nr. 4 (2000-2001) s. 5.

vekt når det gjelder søknader om voldsoffererstatning, da det først og fremst er søker som innhenter dokumentasjon.

Like regler for skadelidte og staten

I alminnelig erstatningsrett legges det foreldelsesregler til grunn. Dersom det ikke skal praktiseres foreldelsesregler når staten skal utbetale voldsoffererstatning, ville dette føre til en kanalisering av ansvaret bort fra skadevolder og over på staten. Dette hensynet taler dermed for at det bør være like regler for foreldelsesreglene i tilknytning til skadevolder og til staten. Reglene er imidlertid ikke likt utformet per dags dato, da foreldelse av krav på voldsoffererstatning uansett ikke inntreffer før skadelidte har fylt 21 år, jf. voldsoffererstatningsloven § 3 (2). Noen slik regel finnes ikke dersom skadelidte skulle fremme et erstatningskrav ovenfor skadevolder.

Økonomiske hensyn

Økonomiske hensyn kan synes som et av de hensynene som er vektlagt da voldsoffererstatningsloven § 3 (2) ble innført, selv om dette ikke fremgår av forarbeidene. Av forarbeidene fremgår det at det ble ansett som nødvendig å innføre foreldelsesregler da voldsoffererstatningsordningen gikk fra å være en billighetsordning til en rettighetsordning. Det blir ikke gitt noen mer begrunnelse utover dette.

Foreldelsesreglene fører til at staten slipper å betale erstatning i en rekke tilfeller. Det at det ikke ble gitt noen konkret begrunnelse for at foreldelsesregler ble innført i voldsoffererstatningsloven kan, etter min mening, tyde på at økonomiske hensyn ble vektlagt.

11.2 Hvilke momenter taler mot foreldelsesregler

Hensynet til at forpliktelser skal gjøres opp i samsvar med sitt innhold

Utgangspunktet er at forpliktelser skal gjøres opp i samsvar med sitt innhold. Dersom skadevolder har påført skadelidte et økonomisk tap ved en straffbar handling, bør vedkommende gjøre opp for seg. Dersom kravet er foreldet slipper skadevolder å betale erstatning til skadelidte, og dette kan virke urimelig i mange tilfeller.

Hensynet til at fordringshaveren bevarer sin rett

Dersom det er konstatert at det har funnet sted et straffbart forhold, og skadelidte har hatt et økonomisk tap på grunn av dette kan foreldelsesreglene føre til at man likevel ikke får noen utbetaling. Dette kan i mange tilfeller virke urimelig dersom denne rettigheten ikke lar seg gjennomføre på grunn av regler om foreldelse. Dersom skadevolder heller ikke er blitt dømt for det aktuelle forholdet, går vedkommende fri, mens skadelidte heller ikke får noen kompensasjon for sitt tap.

Moralske innvendinger mot at en skyldner påberoper seg foreldelse

Mange søknader om voldsoffererstatning blir avslått på grunn av foreldelse. Dette kan virke urimelig for den enkelte som søker om voldsoffererstatning. I mange tilfeller er ikke skadelidte klar over at det finnes en ordning med voldsoffererstatning, dette gjelder særlig de saker hvor kravet faktisk er foreldet. Erstatningsnemnda har fastslått at manglende kunnskap om voldsoffererstatningsordningens eksistens ikke medfører at friststarten utsettes.⁹⁸

Mange av skadene ved voldsoffererstatning viser seg først etter lang tid. I mange av disse tilfellene har skadelidte nok med seg selv, med å håndtere skadene og bearbeidelsen av disse. Det kan hevdes at dette er ivaretatt ved det såkalte "kunnskapskravet". Dette kravet innebærer at foreldelsesfristen ikke løper fra før det tidspunkt skadelidte har kunnskap om skaden og den ansvarlige, jf. ovenfor. Praksis viser at Erstatningsnemnda tolker dette kravet strengt. I mange tilfeller løper fristen fra det tidspunkt skadelidte erkjenner hendelsen i terapi eller lignende. Dette kan, etter min mening, slå uheldig ut. Skadelidte er i denne fasen ofte svært sårbar, og det å sette seg ned og utforme en søknad om voldsoffererstatning er ikke noe som prioriteres i en slik situasjon.

I veldig mange av sakene hvor det konstateres foreldelse, har kravet om erstatning sin bakgrunn i seksuelle overgrep mot barn. Mange opplever langvarige psykiske skader på grunn av slike overgrep, som for eksempel PTSD. Selv i tilfeller hvor det er påvist

---

⁹⁸ Mer om dette se punkt 6.1.4.

PTSD, legger Erstatningsnemnda i visse tilfeller til grunn at skadelidte har kunnskap om skaden når selve overgrepene blir tema i terapi eller lignende.⁹⁹

Dette hensynet gjør seg derfor gjeldende i mange av de sakene som Erstatningsnemnda kommer til at er foreldet.

12 Avsluttende kommentar

Etter dette har jeg kommet til at foreldelsesreglene i flere tilfeller gir urimelige resultater. Avslutningsvis vil jeg peke på at Erstatningsnemnda i flere saker gir en ufullstendig drøftelse av om skadelidte hadde den nødvendige kunnskap på det tidspunkt foreldelsesfristen begynner å løpe, jf. foreldelsesloven § 9. Dette gjelder særlig kunnskap om årsakssammenheng, da praksis fra Erstatningsnemnda viser at dette kun blir drøftet ved søknad om menerstatning. Praksis fra Høyesterett viser at dette blir drøftet inngående i mange saker som gjelder personskadeerstatning. I flere saker kommer Høyesterett til at skadelidte ikke hadde den nødvendige kunnskapen om årsakssammenheng, og således til at foreldelsesfristen ikke har begynt å løpe.

Videre mener jeg at Erstatningsnemndas praktisering av foreldelsesreglene etter voldsoffererstatningsforskriften i stor grad mangler hjemmel. Erstatningsnemnda kan vektlegge foreldelsesregler i rimelighetsvurderingen, men det finnes flere eksempler hvor søknader om voldsoffererstatning avvises alene med den begrunnelse at kravet er foreldet. Dette fører til en urimelig forskjellsbehandling for de som fremmer søknaden om voldsoffererstatning etter lovfestingen. Erstatningsnemndas tidligere praksis ved å gjøre unntak fra kravet om anmeldelse uten unødig opphold kan også fremstå som urimelig for søkere, da det ikke dag finnes en slik unntaksadgang for foreldelsesreglene.

---

⁹⁹ Jf. blant annet ENV 2010-2268 og ENV-2011-16.

13 Litteraturliste

Bøker

- Brath, Henning *Voldsoffererstatningsloven med kommentarer*, Oslo 2011
- Bugge, Hans Kristian *Forurensningsansvaret*, Oslo 1999
- Gisle, Jon *Jusleksikon*, 4. utgave, Oslo 2010
- Graver, Hans Petter *Alminnelig forvaltningsrett*, 3. utgave, Oslo 2007
- Hagstrøm, Viggo *Entreprisesrett – utvalgte emner*, Oslo 1997
- Kjørven, Marte Eidsand m. fl. *Foreldelse av fordringer*, Oslo 2011
- Lødrup, Petter *Lærebok i erstatningsrett*, 5. utgave, Oslo 2005
- Robberstad, Anne *Sivilprosess*, Oslo 2009
- Røed, Anne Cathrine *Foreldelse av fordringer*, 3. utgave, Oslo 2009
- Schønning, Albert *Erstatning fra staten til volds ofre*, 2. utgave, Oslo 1991
- Tømmerås, Anne Sofie *Billighetserstatning – og andre offentlige erstatningsordninger*, Oslo 2002

Lovverk

- 1902 *Alminnelig borgerlig straffelov (straffeloven) av 22.05.1902 nr. 10*
- 1967 *Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) av 10.02.67*
- 1979 *Lov om foreldelse av fordringer (foreldelsesloven) av 18. 05.79 nr. 18*
- 1981 *Lov om rettergangen i straffesaker (straffeprosessloven) av 22.05.81 nr. 25*
- 2001 *Lov om erstatning fra staten for personskade ved straffbar handling m.m. (voldsoffererstatningsloven) av 20.04.01 nr. 13*

Forskrifter

- 1981 *Forskrift om erstatning fra staten for personskade voldt ved straffbar handling (voldsoffererstatningsforskriften) av 23.01.81 nr. 8983*

Praksis

Høyesterett

Rt. 1959 s. 525
Rt. 1961 s. 791
Rt. 1967 s. 540
Rt. 1967 s. 1182
Rt. 1972 s. 965 (Mønepannedommen)
Rt. 1977 s. 1092
Rt. 1979 s. 492 (Varfjell/Stifjell-dommen)
Rt. 1988 s. 532
Rt. 1992 s. 64 (P-pille II)
Rt. 1994 s. 190
Rt. 1994 s. 203
Rt. 1995 s. 1139
Rt. 1996 s. 293
Rt. 1996 s. 864
Rt. 1996 s. 1134
Rt. 1997 s.1070
Rt. 1998 s. 587
Rt. 2007 s. 1479
Rt. 2008 s. 1665
Rt. 2009 s. 1237
Rt. 2010 s. 1203

Lagmannsrettene

LF-1999-941
LB-2001-62
RG 2004 s. 890
LA-2008-63291
RG 2008 s. 919

Erstatningsnemnda

ENV-2003-195

ENV-2003-208
ENV-2003-217
ENV-2003-220
ENV-2004-48
ENV-2004-60
ENV-2004-74
ENV-2004-185
ENV-2004-242
ENV-2004-287
ENV-2005-472a
ENV-2005-574
ENV-2006-778
ENV-2006-1043
ENV-2006-1130
ENV-2006-1334
ENV-2006-1870
ENV-2006-2526
ENV-2007-3412
ENV-2007-3582
ENV-2008-608
ENV-2008-1503
ENV-2008-1539
ENV-2008-2929
ENV-2009-1299
ENV-2009-2244
ENV-2010-75
ENV-2010-89
ENV-2010-122
ENV-2010-144
ENV-2010-438
ENV-2010-582
ENV-2010-707
ENV-2010-721

ENV-2010-785
ENV-2010-900
ENV-2010-1560
ENV-2010-1770
ENV-2010-1783
ENV-2010-1841
ENV-2010-2123
ENV-2010-2667
ENV-2010-2268
ENV-2010-2271
ENV-2010-2290
ENV-2010-2505
ENV-2010-2543
ENV-2011-16
ENV-2011-282
ENV-2011-306
ENV-2011-341
ENV-2011-506
ENV-2011-736
ENV-2011-738
ENV-2011-761
ENV-2011-813
ENV-2011-853
ENV-2011-1290
ENV-2011-1305
ENV-2011-1338
ENV-2011-1351
ENV-2011-1392
ENV-2011-1399
ENV-2011-1506
ENV-2011-1607
ENV-2011-1730
ENV-2011-1763

ENV-2011-2182
ENV-2011-2603
ENV-2011-3558
ENV-2011-3585
ENV-2011-3586
ENV-2011-3617
ENV-2011-3627
ENV-2011-3967
ENV-2011-3986
ENV-2011-4568

Offentlige dokumenter

Forarbeider

NOU 1991:13

Seksuelle overgrep mot barn – straff og erstatning
at ved seksuelle overgrep

NOU 2000:16

Tobakksindustriens erstatningsansvar

Innst. S. nr. 4 (1999-2000)

Billighetserstatninger fra statskassen

Innst. O. nr. 67 (2007-2008)

Foreldelsesloven

Ot. prp. nr. 38 (1977-1978)

Foreldelsesloven

Ot. prp. nr. 46 (1987-1988)

Foreldelsesloven

Ot. prp. nr. 33 (1993-1994)

Straffeprosessloven

Ot. prp. nr. 4 (2000-2001)

Voldsoffererstatningsloven

Ot.prp. nr. 15 (2002-2003)

Voldsoffererstatningsloven

Ot. prp. nr. 10 (2007-2008)

Voldsoffererstatningsloven

Stortingsmeldinger

St.meld. nr. 47 (2002-2003)

Gransking av pionerdykkernes forhold i
Nordsjøen

Andre offentlige dokumenter

Justisdepartementet Brev til KfV datert 16.06.10, referanse nr.
201002355

Justisdepartementet Brev til KfV datert 14.12.10, referanse nr.
201002645

Artikler

Matningsdal, Magnus *Foreldelse av erstatningskrav ved personskade, I:*
Tidsskrift for rettsvitenskap, Årgang: 93 (1980) s.
472-511

Litteratur fra internett

Ellingsen, Jan Arlid m.fl. "Dokument nr. 8:35 (2006-2007)" (2007)
<http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Representantforslag/2006-2007/dok8-200607-035/#a1> [Sisert 24.01.12].

Faremo, Grete og Grande, Trine Skei "Skriftlig spørsmål fra Trine Skei Grande (V) til justisministeren" (2011)
<http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Sporsmal/Skriftlige-sporsmal-og-svar/Skriftlig-sporsmal/?qid=52237> [Sisert 23.01.12].

Justis- og beredskapsdepartementet "Rundskriv G-17/01 Voldsoffererstatningsloven 2001" (2001)
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/rundskriv/2001/Rundskriv-G-1701.html?id=108885> [Sisert 15.02.12].

Kontoret for voldsoffererstatning "Om kontoret" (2010)
<http://voldsoffererstatning.no/index.php?lang=nor&cid=1> [Sisert 28. 02.12].

Statens sivilrettsforvaltning "Voldsoffererstatning" (u.å.)
<http://www.justissekretariatene.no/nb/Innhold/Voldsoffererstatning> [Sisert 28.02.12].

Statens sivilrettsforvaltning "Rettferdsvederlag" (u.å.)
<http://www.justissekretariatene.no/nn/Innhold/Rettferdsvederlag> [Sisert 29. 02.12].

Seminarer, telefonsamtaler, e-poster og egen praksis

Seminar Salomon-Johansen ved Thomas Benestad, seminar "Foreldelse – voldsoffererstatning", 25.03.11.

Telefonsamtale KfV, telefonsamtale, 07.02.12

E-post Tjemsland, Ellen Ystgaard (seksjonssjef i Statens sivilrettsforvaltning), e-post, 14.02.12

Egen praksis Praksis fra Juridisk rådgivning for kvinner (JURK) i perioden januar 2011-januar 2012, hvor jeg arbeidet i gruppen som blant annet bistår klienter med søknad og klager til voldsoffererstatningsmyndighetene.

14 Tabeller

14.1 Tabell 1

